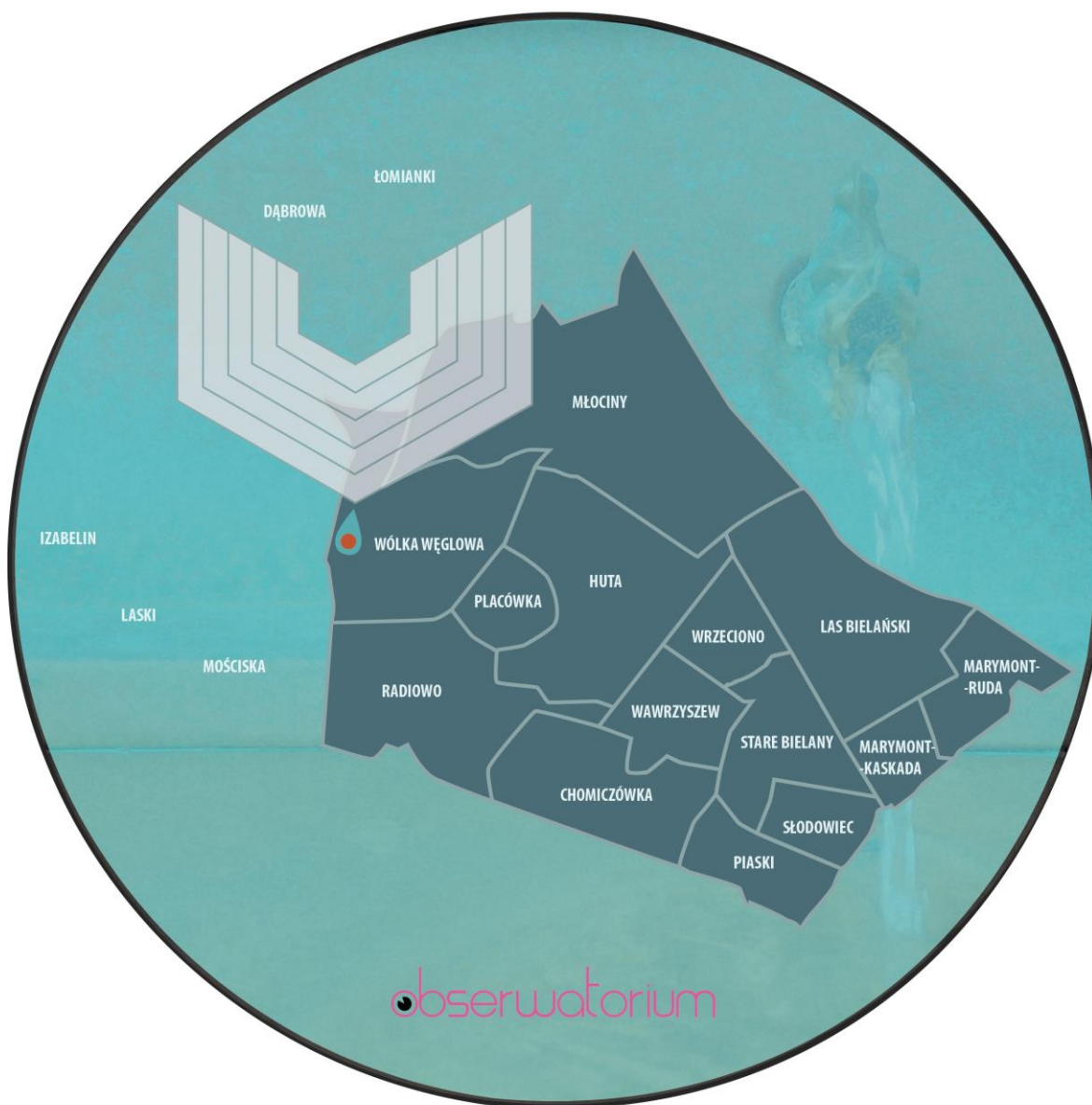

Filia BOK Estrady MAL Studnia

Diagnoza

**BIELAŃSKI
OŚRODEK
KULTURY**

STUDNIA
SIĘGAMY GŁĘBIEJ

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

**DOM
KULTURY+**

WPROWADZENIE – słowo od autora

Szanowni czytelnicy, drodzy mieszkańcy i pracownicy. Oddajemy w Wasze ręce diagnozę lokalnego potencjału kulturotwórczego dla Filii BOK przy ulicy Estrady 112 i MAL Studnia. Serdecznie dziękujemy za Waszą otwartość, szczerłość oraz wolę współpracy. Bez Waszej chęci współdziałania nie udałooby nam się zebrać tak bogatego materiału, który po przeprowadzonej analizie jest podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji dla badanej instytucji. Przeprowadzone badania stanowiły mieszkankę wielu metod badawczych, których połączenie umożliwiło pozyskanie bogatych i pogłębionych danych ilościowych oraz jakościowych.

Działania badawcze były realizowane w ramach dwóch ścieżek finansowania. Pierwsza, jako zlecenie badań przez Bielański Ośrodek Kultury (czas realizacji: wrzesień – grudzień 2017 roku). Druga w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018, projekt pod nazwą „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!” (czas realizacji: marzec – czerwiec 2018 roku).

Dane pozyskane w 2017 roku stanowiły podstawę wniosku o dofinansowanie (w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018), który przeszedł pozytywną ocenę formalną i merytoryczną, a Bielański Ośrodek Kultury, jako jedyna instytucja z m.st. Warszawy, otrzymał dofinansowanie na proponowane działania. Przyznana dotacja umożliwiła kontynuację badań i pogłębienie wyników diagnozy. Dlatego też w prezentowanym dokumencie przedstawiamy przebieg oraz wyniki obu procesów badawczych, które są spójne i uzupełniają się.

Życzymy miłej lektury!

Słowniczek, definicje

POTENCJAŁ

- Rodzaj zdolności w danej dziedzinie, w wymiarze indywidualnym lub grupowym.
- Umiejętność udziału w życiu społecznym, charakteryzująca się wysokim poziomem aktywności, współpracy, chęcią przekazywania wiedzy i swoich doświadczeń.

UCZESTNICTWO W KULTURZE

Uczestnictwo w kulturze w szerokim rozumieniu to „proces włączania i wyłączania się jednostek i grup, przedmiotów, idei, zachowań oraz ich konfiguracji w konkretne sytuacje (codzienne i odświętne) uregulowane kulturowo”¹. To „zarówno uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych przez «świątynie sztuki», takie jak teatr, muzeum czy opera, udział w warsztatach, festiwalach, festynach, ale również pisanie przez kogoś wierszy, publikowanie wpisów na blogu internetowym, tworzenie muzyki „garażowej” lub amatorskich filmików, bez zamiaru profesjonalizacji tej działalności. (...) [Dodatkowo] to wszelkie aktywności podejmowane w domu, czyli między innymi oglądanie telewizji, słuchanie radia, korzystanie z Internetu”².

MAL-e – MIEJSCA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ³

- Wspierają lokalne pomysły i działania społeczne mieszkańców;
- Sprzyjają realizowaniu pomysłów mieszkańców, nawiązywaniu sąsiedzkich relacji oraz aktywnemu spędzaniu czasu wolnego w najbliższym otoczeniu;
- Udostępniają swoją przestrzeń na oddolne działania, podejmowanie współpracy z mieszkańcami i wspólne aktywizowanie sąsiadów;
- Nieodpłatnie udostępniają mieszkańcom przestrzeń i sprzęt potrzebny do działań, współorganizują lokalne wydarzenia;
- Pracownicy i wolontariusze związani z danym miejscem są otwarci na propozycje i potrzeby różnych mieszkańców;
- Inicjują lokalne wydarzenia, podczas których sąsiedzi mogą się poznać (np. dzień sąsiada, sąsiedzką Gwiazdkę, sąsiedzkie pikniki);
- Współtworzą program z mieszkańcami;
- Organizują spotkania, warsztaty, dzięki którym mieszkańcy dowiadują się, jak mogą realizować swoje pomysły;
- Chętnie wchodzą w partnerstwa lokalne.

¹ Fatyga, B., *Słownik Teorii Żywej Kultury*, <http://ozkultura.pl/wpisy/297> [data dostępu: 5.06.2017].

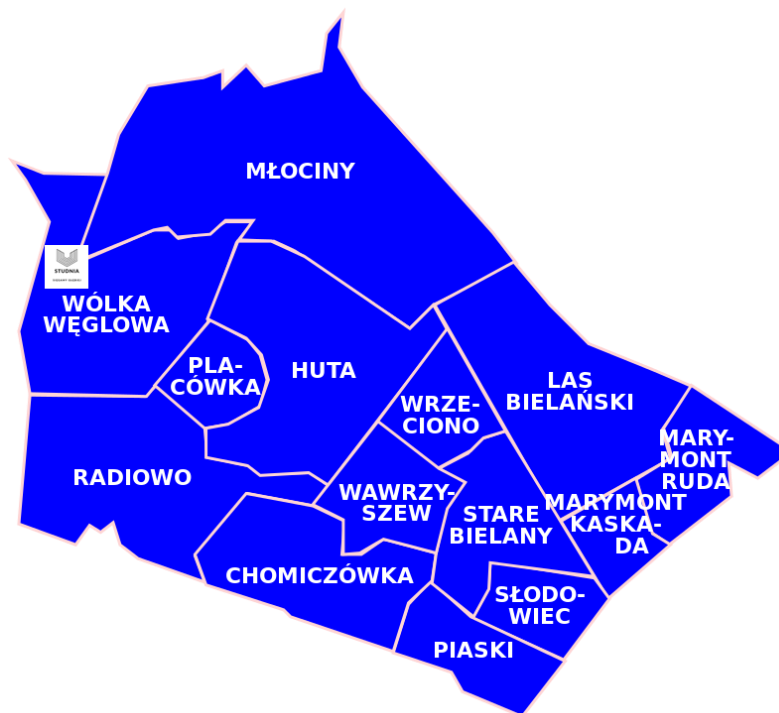
² Janicka-Olejek, E., *Uczestnictwo Polaków w kulturze w świetle aktualnych raportów*, „Studia BAS” 2(46) 2016, s. 57 – 75, [http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/\\$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/B471AF57F97E3F04C1257FD3003291A9/$File/Strony%20odStudia_BAS_46-3.pdf) [data dostępu: 5.06.2017], s. 61.

³ Urząd Miasta Stołecznego Warszawa, <http://inicjatywa.um.warszawa.pl/mal> [data dostępu: 1.09.2017].

Filii BOK przy ulicy Estrady 112 i MAL Studnia

I. Metodologia

Badanie stanowiące podstawę prezentowanego raportu było prowadzone przez Fundację Obserwatorium na zlecenie Bielańskiego Ośrodka Kultury w Warszawie. Działania badawcze dotyczyły Filii Bielańskiego Ośrodka Kultury przy ul. Estrady 112 oraz Miejsca Aktywności Lokalnej Studnia (w tekście używano nazwy Filia, MAL Studnia, instytucja – łącznie dla obu podmiotów), i obejmowały wybrane rejony dzielnicy Bielany, tj. Wólkę Węglową, Radiowo, Placówkę, Młociny.

Mapa nr 1 Mapa dzielnicy Bielany (Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Bielany_\(Warszawa\)#/media/File:PL_Warsaw_BIELANY_MSI_podzia%C5%82.svg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Bielany_(Warszawa)#/media/File:PL_Warsaw_BIELANY_MSI_podzia%C5%82.svg).)

I.1. Cele i pytania badawcze

CELE

- Diagnoza społeczności lokalnej zamieszkującej rejony wokół Miejsca Aktywności Lokalnej Studnia (mieszczącego się w siedzibie Filii Bielańskiego Ośrodka Kultury przy ul. Estrady) pod względem jej potrzeb, problemów oraz potencjału kulturowego;

- Diagnoza możliwości rozwoju współpracy Miejsca Aktywności Lokalnej Studnia ze społecznością lokalną;
- Diagnoza możliwości rozwoju współpracy Miejsca Aktywności Lokalnej Studnia z lokalnymi liderami;
- Zainicjowanie działań, które będą służyły pobudzaniu aktywności lokalnych mieszkańców oraz zachęcaniu ich do podejmowania samodzielnych inicjatyw kulturowych.

PYTANIA BADAWCZE

- Jakie są potrzeby i oczekiwania społeczności lokalnej w odniesieniu do MAL Studnia?
- Jakie są zasoby i potencjał społeczności lokalnej (np. samodzielne inicjatywy kulturowe, lokalne talenty, twórcy-amatorzy)?
- Co lubią robić mieszkańcy najbliższej okolicy w wolnym czasie?
- Jakie są możliwości wzajemnej współpracy?
- Jakimi metodami można wspierać rozwój kapitału społecznego i kulturowego lokalnej społeczności?
- Jaką wiedzę posiadają pracownicy MAL Studnia na temat odbiorców swojej oferty oraz funkcjonujących w najbliższej okolicy inicjatyw kulturalnych?
- Jakie działania „przyciągnęłyby” nowych odbiorców do MAL Studnia?
- Jakimi metodami/ działaniami można pobudzić społeczność lokalną do włączenia się w życie MAL Studnia i tworzenie jego oferty?
- Jacy są potencjalni partnerzy?
- Kim są liderzy lokalni w badanej społeczności?

1.3. Metody i narzędzia badawcze

SPACERY ETNOGRAFICZNE

Rodzaj badania terenowego opartego na obserwacji uczestniczącej oraz wywiadzie otwartym nieskategoryzowanym, z elementami socjologii wizualnej. W ramach prezentowanego badania rozpoznaniem zostały objęte rejony dzielnicy Bielany, tj. Wólka Węglowa, Radiowo, Placówka, Młociny. Rozpoznaniu etnograficznemu towarzyszyły wywiady uliczne – badacze przeprowadzili z napotkanymi mieszkańcami wyznaczonych rejonów około 130 rozmów: około 70 dłuższych oraz 60 krótszych. Wartością dodaną tej metody była promocja projektu oraz samego MAL Studnia – respondenci byli informowani o akcji i zapraszani do udziału w konkursie i innych działaniach instytucji.

ANKIETA MAPUJĄCA

Badanie ankietowe (PAPI) stałych odbiorców oferty Filii. Celem badania było zidentyfikowanie nie tylko odbiorców, ale pośrednio także grup mieszkańców (pod względem wieku i miejsca zamieszkania) nieuczestniczących w działaniach Ośrodka. Ankieta miała formę papierowej

„przedzieranki” i zawierała 4 pytania: o płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz źródło informacji o ofercie. Łącznie ankietę wypełniły 63 osoby.

BADANIE Z UŻYCIEM NARZĘDZI ANIMACYJNYCH

Innowacyjna i atrakcyjna forma badania, która ze względu na swój interaktywny charakter pomaga zaangażować możliwie dużą liczbę uczestników danego wydarzenia we wspólne działanie. Badanie zostało przeprowadzone w dniu 10 września, podczas Dnia Otwartego: Niedziela Marzyciela. W wydarzeniu udział wzięło około 120 osób. W trakcie imprezy do badania zaangażowano około 40 osób.

WARSZTATY DIAGNOSTYCZNE

Warsztaty diagnostyczne z udziałem uczestników oferty Filii miały na celu określenie potrzeb mieszkańców względem instytucji, zmapowanie grup nieobecnych w ofercie instytucji, wydobycie informacji na temat potencjału kulturotwórczego, określenie cech idealnego domu kultury. W każdym warsztacie wzięło udział około 10 osób. W sumie przeprowadzono 2 warsztaty oraz niesformalizowane rozmowy (również grupowe) podczas spotkania sąsiedzkiego w siedzibie Filii.

WYWIADY POGŁĘBIONE Z PRACOWNIKAMI

W ramach działań badawczych przeprowadzono 3 wywiady z pracownikami Filii: kierowniczką instytucji, instruktorem ds. programowych oraz specjalistą ds. promocji. Celem rozmów było pozyskanie szczegółowych informacji na temat funkcjonowania instytucji, codziennej organizacji pracy i podejmowanych działań oraz określenie poziomu znajomości przez pracowników grup odbiorców.

WYWIADY POGŁĘBIONE Z LIDERAMI

W ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łącznie się!” wytypowano do przeprowadzenia wywiadów dwa podmioty instytucjonalne (Szkoła Filialna im. Zygmunta Sokołowskiego przy ul. Arkuszowej 202 oraz Kościół z Parafii Rzymskokatolickiej Świętego Ignacego Loyoli przy ul. Wóycickiego 14a) oraz dwóch lokalnych liderów/ aktywistów (antropolog, na stałe związany z Filią; oraz podróżnik, przyrodnik i instruktor survivalu).

Wywiady przeprowadzono łącznie z 5 osobami. Rozmowy przeprowadzone z lokalnymi aktywistami angażującymi się w działania instytucji odbyły się w siedzibie Filii BOK przy ul. Estrady 112. Natomiast rozmowy z potencjalnymi partnerami instytucjonalnymi przeprowadzono w ich siedzibach.

SONDA ORAZ ROZMOWY NIEFORMALNE

Sonda oraz rozmowy nieformalne zostały przeprowadzone podczas „Dnia Sąsiada – pikniku sąsiedzkiego na tarasie”, w dniu 28 maja 2018 roku. W ramach sondy pytano uczestników spotkania o to, co chcieliby robić w ramach MAL Studnia, oraz o to, czego im w tym miejscu brakuje.

II. Instytucja i jej zasoby⁴

Filia BOK przy ul. Estrady oraz MAL Studnia mają swoje siedziby w m.st. Warszawie, w dzielnicy Bielany, która położona jest w lewobrzeżnej części miasta (północno-zachodnia część miasta) i stanowi 6,3% powierzchni całej Warszawy. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego⁵, w styczniu 2017 roku liczba mieszkańców Bielany wynosiła 131 957 osób. Bielany uplasowały się na piątym miejscu w Warszawie pod względem liczby mieszkańców (zaraz po Mokotowie, Pradze Południe, Ursynowie i Woli). Dzielnica Bielany podzielona jest na 14 obszarów: Młociny, Wólka Węglowa, Radiowo, Placówka, Huta, Chomiczówka, Wawrzyszew, Wrzeciono, Las Bielański, Stare Bielany, Piaski, Słodowiec, Marymont – Kaskada, Marymont – Ruda. Instytucja znajduje się na terenie Wólki Węglowej, w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego.

Do Filii można dojechać bezpośrednio autobusami komunikacji miejskiej. W najbliższej okolicy instytucji znajdują się przystanki linii 701, 250 oraz 110, które umożliwiają bezpośrednie połączenie ze stacją Metra Młociny, jak również innymi rejonami Bielany. Pozostałe linie to: 409, L-7, N56, N91.

⁴ Prezentowana część raportu powstała na podstawie analizy różnych źródeł informacyjnych (zarówno internetowych, jak i papierowych) oraz informacji pozyskanych w trakcie wywiadów z przedstawicielami Filii.

⁵ Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2017 r. W: Główny Urząd Statystyczny [on-line]. 2017 [data dostępu: 21.07.2017], s. 111.

Mapa nr 2: Lokalizacja Filii BOK przy ulicy Estrady 112 oraz MAL Studnia.

Infrastruktura

Filia mieści się w jednopiętrowym, wolnostojącym budynku, w którym znajdują się dwa odrębne pomieszczenia (tam odbywają się zajęcia, organizowane są wydarzenia itd.), kuchnia, biuro, szatnia, hall, toaleta, zaplecze techniczne/ pomieszczenie magazynowe. Ośrodek położony jest w głębi podwórka – około 60 metrów od ulicy. Przynależy do niego taras – ulokowany na ścianie od strony wjazdu, oraz ogródek – położony z drugiej strony budynku. Duże otwierane drzwi dają możliwość „połączenia” części wewnętrznej z przestrzenią ogrodową. Instytucja dysponuje dość obszernym parkingiem – na terenie może zaparkować około 15 samochodów. W pobliżu (tuż przy wjeździe na teren instytucji) znajdują się siłownia plenerowa oraz źródło wody oligoceńskiej.

Nowy start

Z przeprowadzonych wywiadów z pracownikami wyłania się dość jednolity obraz Filii, która w 2017 roku (od pojawienia się nowej kierowniczkii) przechodzi fundamentalne zmiany: generalne porządki oraz remont, zmiany osobowe wewnątrz zespołu, nowa oferta programowa, utworzenie Miejsca Aktywności Lokalnej Studnia. Jak twierdzą pracownicy: „Jesteśmy w fazie dużych zmian od podstaw”, które mają na celu przede wszystkim otwarcie instytucji na potrzeby mieszkańców – „Jest fajna energia i fajnie, że to idzie w takim kierunku”. Jak twierdzi jedna pracowniczka: „Nie chcemy zabierać ludziom miejsca, chcemy je im oddać”. Organizatorzy chcieliby w jak najlepszy sposób dostosować swoją działalność do rzeczywistych potrzeb mieszkańców. Stąd między innymi idea przeprowadzenia badań oraz próby określenia potencjału tego miejsca.

Instytucja ta nie zaczyna od zera – ma już swoją historię, która oczywiście może mieć swoje mocne, jak i słabe strony. I tak, mocne punkty łatwiej zaakceptować i wykorzystać do stworzenia „nowego początku”, natomiast słabe mogą generować poważne problemy, z których często nawet nie zdajemy sobie sprawy, a które mogą utrudniać wprowadzanie nowych działań. Jedną z takich przeszkód może być to, że w świadomości mieszkańców nadal funkcjonują poprzednie nazwy tego miejsca: Klub, Dom Seniora. Pojawienie się jeszcze jednej nazwy – MAL Studnia, może wprowadzać dodatkowe rozbieżności w odbiorze instytucji, a co za tym idzie – wpływać negatywnie na proces tworzenia nowej marki instytucji. Kolejną barierą na drodze do wypracowania nowych warunków początkowych może być zakodowany w pamięci mieszkańców obraz tego miejsca z poprzednich lat – a tym samym pamięć o poprzednich metodach zarządzania, dawnej ofercie itd. Stary wizerunek instytucji może być na tyle sugestywny, aby powodować nieobecność mieszkańców w działaniach Filii.

Zespół: organizacja, komunikacja, podział obowiązków

Zespół składa się z 5 osób: 3 osoby są zatrudnione na stałe, jako pracownicy Filii, 2 osoby współpracują z instytucją – „Buduję zespół od nowa (...) Ostatnio była rotacja pracowników, ale sądzę, że w tym momencie mam stały zespół, gotowy do pracy”.

Według pracowników nie ma sformalizowanego schematu komunikacji wewnętrznej oraz jasnego podziału obowiązków (są pewne podstawowe zasady oraz ogólny zakres zadań). Komunikacja w zespole jest oparta na rozmowie, wspólnym rozwiązywaniu problemów oraz delegowaniu obowiązków na bieżąco, co jest przez pracowników oceniane pozytywnie: „Ta komunikacja cały czas jest. Informujemy siebie o zmianach”. Na podstawie wypowiedzi pracowników oraz obserwacji uczestniczącej można odnieść wrażenie, że wewnątrz zespołu panuje dobra, niesformalizowana atmosfera (pracownicy są otwarci i sympatyczni), że członkowie zespołu po prostu „się lubią” („wszyscy jesteśmy na ty”). Bez wątpienia personel tej instytucji jest jej ważnym elementem, który ma wpływ na panujący w niej klimat oraz jej odbiór przez mieszkańców. Choć z drugiej strony sami pracownicy przyznają: „Czasami mam wrażenie, że był natłok spraw”, „Czasami mam tyle rzeczy na głowie, że sama nie wiem, co mam robić”.

Jak wspomniano powyżej, według pracowników nie ma sformalizowanego schematu komunikacji wewnętrznej oraz jasnego podziału obowiązków: „(...) podział obowiązków nie jest jasny, mogę powiedzieć, że robię wszystko. Zajmuję się promocją, (...) sekcjami, umawiam instruktorów, (...) podaję wodę, ciastka, [robię] wpisy do dzienników, prowadzę też warsztaty”; „Działamy na za dużym «spontanie»”. Z jednej strony, można odnieść wrażenie, że jest to celowe działanie: cały zespół współtworzy to miejsce i czuje odpowiedzialność za realizowane w nim działania, a poszczególne osoby chętnie angażują się w pomoc innym. Natomiast z drugiej, dostrzegalny jest jeszcze jeden element, który może mieć bezpośredni wpływ na taką sytuację – zbyt mało osób zatrudnionych na stałe. Pracownicy nie traktowali braku sformalizowanego

schematu komunikacji wewnętrznej oraz jasnego podziału obowiązków jako dużego zagrożenia. Zwrócono jednak uwagę, że warto podjąć działania mające na celu „poukładanie” pewnych spraw, tak aby ułatwić wszystkim organizację pracy.

Na podstawie pozyskanego materiału nie można jednoznacznie stwierdzić, czy pojawiające się problemy wynikają z niedostatecznej liczby osób w zespole, czy z braku narzędzi komunikacji wewnętrznej oraz organizacji pracy. A może istnieje jakaś inna przyczyna, której nie udało się odkryć? Można jednak zdecydowanie stwierdzić, że Filia rozwija się w bardzo dynamicznym tempie, a w odpowiedzi na potrzeby lokalnej społeczności podejmowane są nowe działania. Działania te są z jednej strony podstawą funkcjonowania instytucji i tworzenia więzi z mieszkańcami, których, kolokwialnie mówiąc, zespół nie może sobie „odpuścić”. Z drugiej strony, pracownicy mają świadomość oraz wewnętrzne przekonanie, że muszą sprostać potrzebom odbiorców – co może być przyczyną odczuwania nadmiaru pracy. Zespół charakteryzuje mieszanka silnego zaangażowania w rozwój instytucji oraz poczucia odpowiedzialności za nią i za mieszkańców, a to może prowadzić do nawarstwiania się pracy, której tak mały zespół fizycznie nie jest w stanie wykonać.

Oferta

„Słuchamy potrzeb ludzi, którzy tutaj przychodzą”. Ten cytat idealnie obrazuje tutejsze zasady tworzenia oferty. Pracownicy rozmawiają z ludźmi, którzy przychodzą do Filii, „podsluchują” ich wypowiedzi na temat miejsca, oferty i potrzeb. Spisują wszystkie pomysły i przekazują kierownicze. Jednym z ciekawszych narzędzi pozyskiwania informacji jest współuczestnictwo pracowników w organizowanych zajęciach: „Jak jestem z nimi w grupie, to słyszę, co oni mówią”. Jest to również doskonała sytuacja do nawiązywania lepszych, niesformalizowanych kontaktów z mieszkańcami. W momencie gdy pojawia się pomysł, to pracownicy nawiązują kontakt z odpowiednim ekspertem, z którym wspólnie tworzą program, omawiają szczegóły techniczne i merytoryczne. Pracownicy rozmawiają również z prowadzącymi zajęcia i dopytują, w jaki sposób mogliby się oni włączyć w tworzenie oferty MAL. Dodatkowo, każdy pracownik może proponować swój temat warsztatowy i go zrealizować.

Filia jest otwarta od poniedziałku do soboty, aczkolwiek w wyjątkowych sytuacjach, w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców, imprezy są organizowane również w niedziele.

Od września 2017 roku powstało wiele nowych sekcji (chór Kochezja, zespół The Mleko; sitodruk, tkactwo artystyczne; 4 teatry: 2 dla dzieci, 1 dla dorosłych, 1 dla młodzieży; malarstwo i rysunek dla dorosłych oraz wiele innych). W siedzibie utworzono też bibliotekę sąsiedzką. Jej zbiór tworzony jest dwutorowo: sąsiedzi sami przynoszą książki, nowe wolumeny są także pozyskiwane w ramach współpracy z biblioteką położoną przy ulicy Romaszewskiego (dawniej:

Duracza). W Filii od niedawna działa również Dyskusyjny Klub Książki (w ramach dofinansowania z Instytutu Książki).

Zajęcia i warsztaty są prowadzone dla dzieci, młodzieży, dorosłych oraz seniorów. Poniżej przedstawiono obecną ofertę Filii BOK przy ulicy Estrady oraz MAL Studnia.

Dzieci od 1 miesiąca życia do 10 lat:

- Mała pracownia sztuki, sobota, dzieci 6-10 lat;
- Przyjaciele Misia – warsztaty ogólnorozwojowe dla dzieci, poniedziałek, dzieci 1,5-2,5 roku;
- Robotyka, sobota, dzieci 7-9 lat;
- Robotyka to jest to!, sobota, dwie grupy wiekowe: dzieci 6-7, dzieci 7-9;
- Gordonki – zajęcia umuzykalniające dla dzieci, piątki, dzieci od 1 miesiąca życia do 2 lat;
- Go Up, poniedziałek, dzieci 7-9 lat;
- English is fun, poniedziałek, dzieci 3-6 lat;
- Teatr Jajko, wtorek, dzieci 4-6 lat;
- Teatr Sto12, wtorek, dzieci 7-10 lat;
- Bity i Mikrobity – kreatywne wykorzystanie elektroniki i programowania, sobota, dzieci od 8 roku życia z rodzicami;
- Niedzielne balety, niedziela, dzieci od 4 roku życia.

Zajęcia/ warsztaty dla wszystkich grup wiekowych:

- Niedzielne warsztaty sitodruku dla wszystkich;
- Nauka gry na gitarze, saksofonie, gitarze basowej, środa;
- Nauka gry na pianinie, indywidualne terminy;
- Świat Gliny dla całej rodziny, środa;
- The Mleko – próby zespołu rockowego, niedziela;
- Nauka gry na gitarze, saksofonie, gitarze basowej, środa;
- Nauka gry na pianinie, środa.

Młodzież:

- Angielski zaawansowany, poniedziałek;
- Teatr Forum, niedziela, młodzież 14-18 lat.

Młodzież/ Dorośli:

- Hiszpański, poniedziałek;
- Chór, piątek;
- Zumba – zajęcia taneczno-fitnessowe, czwartek;

- Nauka języka angielskiego dla dorosłych i młodzieży, poniedziałek;
- Malarstwo i rysunek, czwartek.

Młodzież/ Dorośli/ Seniorzy:

- Pracownia tkactwa artystycznego, wtorek;
- Taniec brzucha, środa;
- Joga i Relaksacja na Stres, poniedziałek.

Dorośli:

- Teatr Nie_widzialny, wtorki.

Obecnie trwa nabór (stan na 27.12.2017):

- Rodzinny Plac Teatralny, dzieci 6-10 lat z rodzicami;
- Pracownia Mozaiki, czwartek, młodzież/dorośli;
- Hula Dance, młodzież/dorośli.

Dodatkowo w ramach MAL Studnia organizowane są:

- Off na Zakręcie (pokazy krótkometrażowych filmów niezależnych), piątek;
- Koło godziny – Dyskusyjny Klub Książki (sąsiedzkie spotkanie pasjonatów czytania oraz autorów, którzy chcą się podzielić swoją twórczością), wtorek;
- 35 mm: Kino Po Staremu (spotkania z klasyką polskiego kina przedwojennego), niedziela;
- Klub na Dziko – zespołowość w przetrwaniu (warsztaty survivalowe), wtorek;
- Retro Potańcówka z DJ Halinką (wydarzenie jednorazowe).

W Filii organizowane są również koncerty, wystawy (połączone z wernisażami), występy teatrów gościnnych oraz inne jednorazowe działania. Od 13 lat w siedzibie Filii działa Klub Seniora Uśmiech, którego członkowie spotykają się dwa razy w miesiącu. Dodatkowo, co roku w ramach ferii zimowych i akcji „Lato w mieście” organizowane są półkolonie dla dzieci, np.: Od-WAŻNE Ferie! Zajęcia i warsztaty dla dzieci od 7 roku życia, od poniedziałku, 15.01.2018 do piątku, 26.01.2018.

Odbiorcy

Według pracowników nie ma szczególnej grupy docelowej, do której kierowana jest oferta – „Staramy się dotrzeć do wszystkich”, „Jesteśmy dla wszystkich”. Pracownicy są zgodni co do tego, które grupy są nieobecne: brakuje młodzieży w wieku 13-18 lat. Grupy, które według pracowników uczestniczą w ofercie, to natomiast seniorzy, dzieci oraz osoby w wieku 30-50 lat.

Swoich uczestników pracownicy określają jako grupę ciekawą świata. Można tu dostrzec osoby, które chodzą na wiele różnych zajęć, żeby doświadczać nowych rzeczy: „Tu naprawdę są ludzie. Bardzo fajni, bardzo otwarci”. Pracownicy znają prawie wszystkich swoich odbiorców przynajmniej z widzenia. Z wieloma osobami mają serdeczny kontakt, kojarzą całe rodziny: „Pamiętamy imiona. (...) Pamiętamy o sobie informacje. (...) Jak nawiązujemy «nić», to pada propozycja, żeby przejść na ty”; „Rodzice odprowadzają dzieci [na zajęcia] i tu są. Nie przychodzą do pustej przestrzeni. Zawsze ktoś wita. Ktoś z nas wychodzi, mówi dzień dobry, w czym pomóc. Wszystkich zawsze widzimy”.

Według pracowników, największą grupę odbiorców stanowią osoby z Bielan i okolic. Zespół Filii dostrzega większą niż wcześniej obecność dzieci, a nawet całych rodzin: „I rodzice, i dzieci korzystają z oferty”, „Mam wrażenie, że odbiorcą fajnym, wdzięcznym, który troszkę się czał, [są] rodziny z dziećmi”. Niektóre działania przyciągają osoby również z dalszych dzielnic Warszawy i spod miasta (Wilanów, Gocław, Konstancin itd.). Pracownicy zwracają jednak uwagę na ważną kwestię związaną z odbiorcami – mają oni mianowicie poczucie, że „cały czas przychodzą ludzie nowi”. Nie sprecyzowano, ilu z takich odbiorców nawiązuje ostatecznie względnie stałą współpracę z Filią i jakich wydarzeń to spostrzeżenie dotyczy. Warto jednak pochylić się nad tym tematem, analizując go w przyszłości bardziej szczegółowo.

Promocja i komunikacja z odbiorcami

Pracownicy wykorzystują bogatą paletę narzędzi komunikacyjno-informacyjnych. Są to zarówno standardowe narzędzia, takie jak portal społecznościowy Facebook, plakaty, ulotki, jak również bardziej nieoczywiste inicjatywy podejmowane w terenie. Plakaty, ulotki, foldery informacyjne są kolportowane w najbliższych placówkach oraz wśród najbliższych sąsiadów. Natomiast działaniem skierowanym szczególnie do grupy osób starszych są ulotki: „Tutaj mieszka dużo starszych osób – staramy się docierać bezpośrednio. Ulotki wrzucamy do skrzynek pocztowych”. Kontakt ze stałymi uczestnikami jest również utrzymywany drogą telefoniczną: „Mamy bazę, dzwoniemy”. Bardziej interaktywnym narzędziem są działania podejmowane w terenie, na przykład akcja zorganizowana w lesie. W momencie, kiedy swoją działalność rozpoczynała biblioteka sąsiedzka, w okolicznym lesie rozdawano książki wraz z zaproszeniem do korzystania z biblioteki oraz współpracy.

Współpraca

Obecnie Filia współpracuje zarówno z mieszkańcami, jak i wybranymi instytucjami oraz przedstawicielami władz lokalnych. Można stwierdzić, że nowemu zespołowi Filii udało się już nawiązać współpracę z osobami szczególnie zainteresowanymi lokalnymi sprawami i życiem mieszkańców, którym wyjątkowo zależy na otaczającej ich przestrzeni: „Mam kilku fajnych, lokalnych liderów. Chciałabym z nich wydobyć potencjał”, „Ja już trochę wiem, na kogo mogę liczyć”, „Radne nas wspierają”, „Zgłosił się chłopak i powiedział, że chce zrobić projekt historii

mówionej”. Obecność tych osób w otoczeniu instytucji jest ważna z punktu widzenia planów zachęcania mieszkańców do zaangażowania się w organizowanie MAL Studnia. Wśród współpracujących mieszkańców są osoby posiadające zarówno specjalistyczną wiedzę, dzięki której mogliby oni wesprzeć doraźnie bieżącą działalność instytucji (od strony technicznej czy organizacyjnej), jak i osoby, które mają swoje indywidualne „supermoce” – talenty, które mogłyby wzbogacić ofertę MAL Studnia. Natomiast przedstawiciele innych instytucji czy urzędów otwierają nowe możliwości współpracy, a zarazem mogą wspierać pomysły wygenerowane przez mieszkańców w Studni.

Ciekawym działaniem, które od października do grudnia 2017 roku zdążyło połączyć wielu najbliższych sąsiadów, jest projekt dotyczący historii Wólki Węglowej. Była to w stu procentach inicjatywa oddolna: „Zgłosił się chłopak i powiedział, że chce zrobić projekt historii mówionej”. Obecnie w działania zaangażowanych jest około 20 osób oraz 4 wolontariuszy. Na pierwsze spotkanie, podczas którego pomysłodawca (archeolog i historyk) opowiadał o swoim pomysle, przyszło około 80 osób – najbliższych sąsiadów MAL Studnia. Inicjatywa ta zjednała mieszkańców nie tylko poprzez swój temat. Podczas nieformalnych rozmów okazało się, że „za dawnych czasów” pojawiły się niesnaski pomiędzy mieszkańcami a instytucją, które były bezpośrednią przyczyną ich nieobecności w działaniach podejmowanych przez obecny zespół. Pracownicy Filii twierdzą, że to spotkanie i ten temat otworzyły instytucję na mieszkańców: „Tym projektem się zjednali”.

Potrzeby pracowników Filii (dane z wywiadów)

Wśród najważniejszych potrzeb, które zgłaszali pracownicy, znalazły się:

- poprawa infrastruktury – modernizacja budynku, aby miejsce było bardziej nowoczesne;
- poprawa bezpieczeństwa w okolicy Filii – niebezpieczne, newralgiczne przejście dla pieszych;
- poprawa komunikacji – autobusy kursują zbyt rzadko;
- lepsze oznakowanie Filii – zaprojektowanie neonu;
- dodatkowe stanowisko pracy;
- większa niezależność.

Wnioski

Mocne strony:

- Największa grupa odbiorców pochodzi z Bielán i okolic;
- Działania są kierowane do wszystkich grup wiekowych oraz społecznych;
- W działaniach instytucji uczestniczą przede wszystkim seniorzy, dzieci oraz osoby w wieku 30-50 lat;
- W działaniach Filii cały czas pojawiają się nowe osoby (potencjał nowej współpracy);

- Instytucja rozwija się w sposób dynamiczny;
- Pracownicy słuchają odbiorców i tworzą ofertę dopasowaną do ich potrzeb;
- Instytucja wykorzystuje bogatą paletę narzędzi komunikacyjno-promocyjnych.

Słabe strony:

- Brak oznakowania Filii w najbliższej okolicy;
- Filia jest źle skomunikowana, wokół są niebezpieczne ulice;
- Największa grupa nieobecnych wśród odbiorców to młodzież;
- Brak sformalizowanego schematu komunikacji oraz jasnego podziału obowiązków.

Szanse:

- Pracownicy są w stanie zdiagnozować osoby, które swoim potencjałem mogłyby wesprzeć działalność Filii.

Zagrożenia:

- Brak środków finansowych na realizację wszystkich pomysłów oddolnych;
- W działaniach Filii cały czas pojawiają się nowe osoby (zagrożenie związane z tworzeniem mocniejszych relacji);
- Miejsce funkcjonuje w świadomości mieszkańców pod kilkoma nazwami: Klub, filia, ośrodek, dom, MAL;

Działania Filii wpisują się w znacznym stopniu w koncepcję „modelowego domu kultury”: instytucji otwartej i integrującej wszystkie grupy społeczne, moderującej dialog społeczny i przeciwdziałającej wykluczeniu, kształtującej postawy aktywnego uczestnictwa i stwarzającej warunki do wielostronnej edukacji kulturalnej⁶. Co za tym idzie, instytucja nieustannie rozwija swoją sieć kontaktów wewnątrz społeczności lokalnej: prowadząc działania na rzecz integracji z najbliższymi sąsiadami oraz promując ideę partnerstwa lokalnego. Jest także otwarta na wspieranie amatorskich ruchów i grup nieformalnych oraz osób indywidualnych, które pragną rozwijać swoje inicjatywy i talenty.

III. Analiza danych

Prace badawcze zostały przeprowadzone przez pięcioosobowy zespół doświadczonych badaczy. Działania obejmowały: wywiady z pracownikami, spacerety etnograficzne, ankietę, badanie z użyciem narzędzi animacyjnych oraz warsztaty diagnostyczne i niesformalizowane rozmowy – również grupowe. W tym rozdziale prezentujemy szczegółowy opis działań, analizę danych oraz wnioski cząstkowe z poszczególnych działań badawczych.

⁶ Por. strona internetowa Narodowego Centrum Kultury, sekcja Dom Kultury+, <http://nck.pl/dom-kultury-plus> [data dostępu: 2.06.2017].

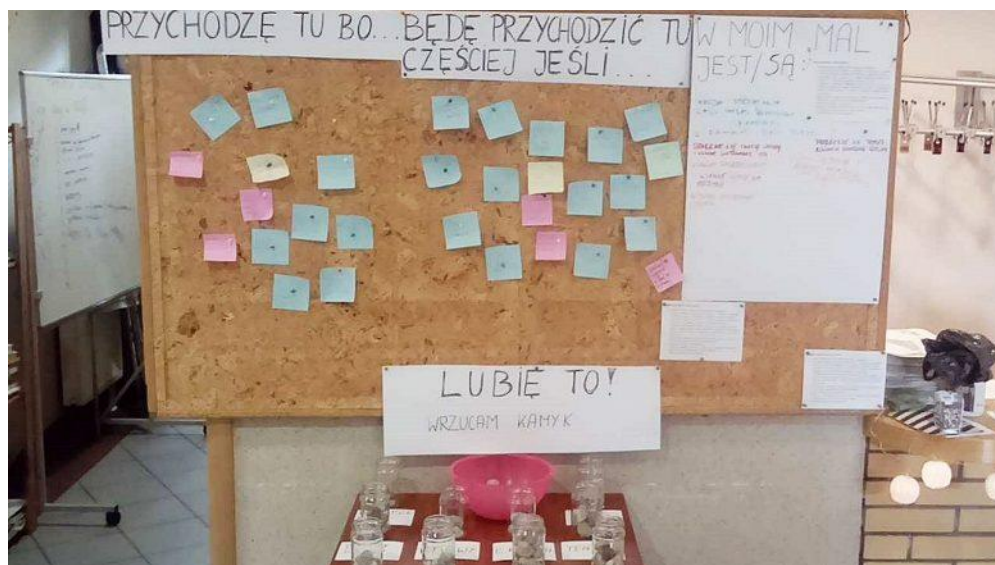
Wnioski cząstkowe z każdego badania zostały podzielone na 4 grupy, kategorie czynników strategicznych, zgodnie z analizą SWOT: S (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę; W (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę; O (*Opportunities*) – szanse: wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany; T (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to, co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

III.1. Badanie animacyjne

Zespół badawczy Fundacji Obserwatorium przeprowadził badanie z użyciem narzędzi animacyjnych oraz obserwację uczestniczącą podczas Dnia Otwartego: Niedziela Marzyciela. W trakcie wydarzenia rozmawiano zarówno z osobami, które aktywnie biorą udział w działaniach Filii, jak również z tymi, którzy zawitali w jej progi po raz pierwszy. Uczestnicy byli proszeni o sprecyzowanie:

- dlaczego korzystają z oferty Filii;
- co by sprawiło, że korzystaliby częściej;
- co znajdowałoby się w ich wymarzonej MAL.

Działaniem dodatkowym, prowadzonym równolegle, było głosowanie – goście mogli oddać głos na jeden z obszarów programu, realizowanego przez Filie, którym się interesują, w którym uczestniczą, który jest dla nich ważny i potrzebny. Wydarzenie zgromadziło około 150 osób. Zespół badawczy przeprowadził około 40 rozmów.

Zdjęcie nr 1: Punkt badawczy podczas Dnia Otwartego: Niedziela Marzyciela.

Warto dodać, że przy utworzonym punkcie badawczym (hall przy wejściu) nawiązywała się ciekawa interakcja pomiędzy uczestnikami. W trakcie realizacji działań zgromadzeni wymieniali między sobą uwagi, a nawet prowadzili bujne dyskusje na temat Filii oraz jej otoczenia.

W ramach badania zadaniem respondentów była odpowiedź na dwa pytania: dlaczego przychodzą do Filii (motywy uczestnictwa); co by sprawiło, że przychodziliby częściej (badanie potrzeb).

Odpowiedzi udzielone przez uczestników wydarzenia można podzielić na 3 obszary⁷:

- lokalizacja, infrastruktura i atmosfera;
- kadra;
- oferta.

Lokalizacja, infrastruktura oraz atmosfera

Uczestnicy wydarzenia, którzy mieszkają w najbliższej okolicy, zwracali uwagę na to, że do tego miejsca mają blisko. Twierdzili, że w okolicy nie ma innych placówek, które mogłyby zaspokoić ich potrzeby kulturalne. Niektórzy pół żartem, pół serio mówili: „Jesteśmy skazani na to miejsce”. Jednocześnie szybko dodając, że „dobrze trafili”, bo miejsce spełnia ich oczekiwania. Uczestnicy pozytywnie oceniali infrastrukturę instytucji oraz jej najbliższą przestrzeń (wyjątkiem było niebezpieczne przejście przez ulicę): „Fajna lokalizacja i przestrzeń”, „Jest nowoczesnie”. Zwracali również uwagę na klimat tego miejsca: „Przychodzę tu, bo panuje tu twórcza atmosfera”, „Jest tu bardzo sympatycznie i przyjemnie”.

Osoby, które instytucję odwiedziły po raz pierwszy, zwracały szczególną uwagę na piękny budynek, który „ma klimat”, oraz na przestrzeń z dużym potencjałem do realizacji różnorodnych działań w plenerze. Jeden respondent, który na stałe mieszka w innej dzielnicy Warszawy, otwarcie przyznał: „Marzę o takiej instytucji obok nas. Fantastyczne miejsce i klimat”. Inni również nie szczędzili słów zachwytu nad Filią: „Przyjechaliśmy pierwszy raz i zrobiliśmy wielkie Wow! Dlaczego nie można tak wszędzie?!”.

Respondenci zapytani o to, co by sprawiło, że przychodziliby tutaj częściej, wymienili: lepszą komunikację, bezpośredni autobus z gminy Izabelin, łatwiejszy wyjazd w lewo, w ulicę Estrady, bezpieczniejsze przejście. Szczególnie rodzice zwracali uwagę na „pechowe” przejście dla pieszych, które według nich stanowi powód, dla którego dzieci nie mogą przychodzić same na zajęcia: „Boję się puścić dziecko. To przejście jest fatalne”, „Dramat. Idziesz, chodnik się kończy”.

⁷ Odpowiedzi na pytanie numer 2 dotyczyły wyłącznie obszarów lokalizacja, infrastruktura i atmosfera oraz oferta. Ich analiza została przedstawiona łącznie w prezentowanych poniżej punktach.

Ciekawym spostrzeżeniem jest fakt, że niektórzy odbiorcy, opisując Filię, używali słowa „mamy”: „Mamy tutaj fajne zajęcia”, „Mamy pracownię”, „Mamy fajnych ludzi”. Ten zwrot może wskazywać, że mocno utożsamiają się z instytucją i traktują ją jako „swoją”.

Kadra

Według odbiorców oferty Filii ważnym czynnikiem tworzącym to miejsce są osoby, które nim zarządzają. Wśród wypowiedzi na temat kadry pojawiły się takie stwierdzenia jak: „Ludzie, którzy tu pracują, mają dobre pomysły”, „Miła i otwarta kadra”, „Pracują tu fajni ludzie”, „Tworzą to miejsce ludzie z pasją”. W trakcie obserwacji uczestniczącej można było zauważyć, a wręcz poczuć, o czym mówią respondenci. Ich kontakt z pracownikami był bardzo otwarty, niesformalizowany, ciepły. Pracownicy znali imiona swoich gości. Odwiedzający w rozmowie z badaczami również używali imion pracowników.

Część osób, które po raz pierwszy zagościły w progach Filii, także zwracało uwagę na tę wyjątkową relację: „To jest kierowniczką? Fajnie, że się tak angażuje”, „Widać, że pracownicy znają tu ludzi”. Proszeni o porównanie tej instytucji do innych, które odwiedzają, mówili: „U nas też jest ładny budynek, ale pracowników nie znam”, „To bardzo miłe, jak przychodzisz i czujesz się mile widziany. U nas tak nie ma”.

Oferta

Respondenci w trakcie spotkania wypowiadali się na temat zajęć, w których już brali udział, oraz na temat nowej oferty, która została zaprezentowana przez Filię⁸. Wśród wypowiedzi niejednokrotnie pojawiały się stwierdzenia, że w Filii są ciekawe zajęcia, że tutaj zawsze coś się dzieje, są fajne spotkania towarzyskie. Natomiast w odniesieniu do nowej oferty pojawiały się takie opinie jak: „Wszystko, co jest w ofercie, jest super”, „Nowe, ciekawe pomysły. Bomba”, „Moje dziecko «popłynęło» na robotyce. Chyba muszę zapisać”.

Uczestnicy oddali najwięcej głosów na pracownie manualne (18), teatr (12) oraz muzykę (10). Na kolejnych miejscach uplasowały się taniec i ruch (9), pokazy filmów (8) oraz e-kultura (7). Tyle samo głosów uzyskały warsztaty językowe oraz pierwsze kroki (6). Najmniejszym powodzeniem cieszyły się spotkania (5) oraz wystawy (4).

„Nowicjusze” również pozytywnie oceniali prezentowaną ofertę. Ci, którzy mieszkali względnie blisko, deklarowali chęć uczestnictwa lub zapisania dziecka/ dzieci na zajęcia. Natomiast osoby, które przyjechały z innych dzielnic Warszawy, wymieniały odległość jako największą przeszkodę w uczestnictwie: „Gdyby było bliżej, to tak. Ale mamy za daleko”, „Szkoda, fajne zajęcia, ale musimy poszukać czegoś u nas”.

⁸ Podczas wydarzenia zorganizowano specjalne stanowiska, gdzie instruktorzy prezentowali przyszły program Filii.

Mieszkańcy, zapytani o to, co by sprawiło, że przychodziliby do Filii częściej, przekazali wiele cennych wskazówek dotyczących oferty. Wśród wypowiedzi zamieszczonych na tablicy odnotowano: „Dogodne godziny otwarcia [po 18:00] oraz w weekendy”, „Więcej zajęć dla dzieci w wieku około 6 lat”, „Równoległe zajęcia dla dzieci i rodziców”, „Więcej zajęć dla seniorów (rano, wieczór)”. Pojawiły się również konkretne propozycje nowych działań, w których chętnie wzięliby udział: „Wieczory literackie”, „Metamorfozy – spotkania ze stylistami”, „Slam poetycki”, „Działania outdoorowe (np. survival, poznawanie przyrody)”, „Plac zabaw – nie musi być «wypasiony»”, „Aktywna biblioteka”, „Dyskusyjny Klub Filmowy”, „Zajęcia muzyczne dla najmłodszych”.

W moim MAL jest/ są...

Kolejnym działaniem przeprowadzonym w ramach badań animacyjnych było wspólne stworzenie wizji „ich” miejsca aktywności lokalnej. Mieszkańcy opisywali, co chcieliby w ramach MAL organizować, w jakich działaniach chętnie braliby udział, jak wyobrażają sobie korzystanie z takiego miejsca.

Ważnym wnioskiem z tego działania była informacja, że mieszkańcy nie do końca wiedzieli, czym charakteryzuje się MAL. Niektórzy z nich nie wiedzieli nawet, że w Filii mieści się miejsce aktywności lokalnej. Aby ułatwić rozmówcom pracę, badacze zamieścili na tablicy krótką definicję MAL i prowadzili działania dwutorowo: na wstępie informowali, co to jest MAL, podawali przykłady, opowiadali o genezie ich powstania. Dopiero po takim wprowadzeniu prosili mieszkańców o opisanie ich wizji MAL Studnia.

Wśród propozycji mieszkańców znalazły się następujące działania: akcja sprzątania lasu – las Bemowski, Kampinos (w ramach Dni Ziemi); dzielenie się wiedzą; wspólne gotowanie; wspólne szydełkowanie; wspólne szycie na maszynie; prelekcje na temat różnych dziedzin sztuki; „dzieci się bawią – rodzice dyskutują” (jest osoba do opieki nad dziećmi, aby rodzice mogli brać udział w zajęciach); wspólne oglądanie sportu; dzielenie się hobby – „zarażanie się nawzajem pasją”; „pogaduchy sąsiedzkie”.

Warto zwrócić uwagę na powtarzające się wielokrotnie słowo „wspólnie” oraz na aktywności, które nie są do końca związane z kulturą czy nabywaniem wiedzy, lecz z rozmową, przebywaniem z innymi. To może wskazywać na dużą potrzebę współtworzenia różnych rzeczy czy współdziałania mieszkańców.

Wnioski cząstkowe z badania animacyjnego

Mocne strony:

- Pracownicy nawiązują otwarte, niesformalizowane relacje z odbiorcami;

- Bliskość miejsca jest ważna dla odbiorców;
- Uczestnicy pozytywnie oceniali infrastrukturę oraz otaczającą ją przestrzeń (wokół budynku);
- Uczestnicy twierdzili, że instytucja ma potencjał i jest nowoczesna;
- Uczestnicy oferty cenią sobie dobrą, sympatyczną i profesjonalną kadrę;
- Oferta jest oceniana jako ciekawa i wyjątkowa;
- Atmosfera miejsca jest bardzo ważnym czynnikiem, zachęcającym odbiorców do przyścia.

Słabe strony:

- Dla mieszkańców z dalszych okolic (szczególnie innych dzielnic) odległość jest największą przeszkodą, stojącą na drodze do zaangażowania się w działania Filii;
- Brak bezpośredniego autobusu z gminy Izabelin;
- Uczestnicy wielokrotnie wymieniali niebezpieczne przejście przez ulicę jako słabą stronę lokalizacji instytucji.

Szanse:

- W okolicy nie ma innych podmiotów, które mogłyby zaspokoić potrzeby kulturalne mieszkańców;
- Wdrożenie propozycji wypracowanych przez mieszkańców może zwiększyć ich uczestnictwo w ofercie;
- Dla mieszkańców ważne są działania podejmowane wspólnie z innymi;
- Dla mieszkańców aktywności oparte na przebywaniu z innymi/ współdziałaniu są ważniejsze niż te związane *stricto* z kulturą;
- Mieszkańcy zaproponowali konkretne działania, których organizacja mogłaby zwiększyć ich uczestnictwo w działaniach Studni.

Zagrożenia:

- Mieszkańcy nie do końca wiedzieli, czym jest MAL.

III.2. Spacerzy etnograficzne

W ramach badań terenowych odbyło się 5 spacerów, podczas których badacze przeprowadzili wywiady (częściowo skategoryzowane) oraz obserwacje uczestniczące. Rozmówcami były osoby pełnoletnie w przedziale wiekowym (wiek oceniany przez badacza) od 18 do 80 lat. W badaniu wzięło udział około 130 osób. Byli to mieszkańcy Wólki Węglowej, Radiowa, Placówki oraz Młocin. Dodatkowy spacer przeprowadzono w okolicach głównej siedziby Bielańskiego Ośrodka Kultury, położonego przy ulicy Carla Goldoniego 1. Rozmowy trwały od 2 do 15

minut. W ramach badania przeprowadzono około 70 rozmów długich (bardziej rozbudowany katalog pytań) oraz 60 rozmów krótkich.

Rozmowy z napotkanymi osobami nie miały charakteru ankietowego, były to wywiady swobodne, mające na celu uzyskanie informacji od mieszkańców na temat tego: czy znają Filię BOK przy ulicy Estrady; czy znają MAL Studnia; czy uczestniczą w ofercie instytucji; w jakich wydarzeniach/zajęciach najchętniej biorą udział; czym zajmują się w swoim wolnym czasie; jakie mają potrzeby względem swojego otoczenia/ uczestnictwa w kulturze. W treści analizy danych zostały użyte bezpośrednio wypowiedzi rozmówców – z zachowaniem oryginalnego szyku zdań i słownictwa. Charakter tych wypowiedzi sam w sobie może przekazywać cenne i potrzebne informacje.

Na wstępie analizy tej części raportu należy wspomnieć, że badany teren okazał się dość trudnym polem badawczym. W okolicach samej Filii znajdują się praktycznie same domki jednorodzinne. Podobnie jak w przypadku osiedli, gdzie był problem ze spotkaniem kogokolwiek, tak w okolicach ulicy Estrady zdarzały się miejsca całkowicie wyludnione. Prowadzenie procesu badawczego w pozostałych rejonach również nie było najłatwiejsze (duże, niezagospodarowane tereny, lokalizacje, do których trudno dotrzeć (ogrodzenia). Kolejnych problemów dostarczała infrastruktura piesza, w szczególności jej brak, oraz miejsca oceniane przez badaczy jako niebezpieczne – były to dodatkowe bariery podczas prowadzonych działań. Dlatego też, po realizacji pierwszych spacerów, zespół badawczy podjął decyzję, aby badania poszerzyć, wykorzystując inne narzędzia dotarcia do respondentów – rozmowy z pasażerami autobusów linii 110 i 701.

Zgodnie z ustaleniami oraz wypracowanym planem badawczym, spacerów zainicjowano w okolicach głównej siedziby BOK przy ulicy Carla Goldoniego 1, skąd zespół sukcesywnie kierował się w stronę Filii przy ulicy Estrady – po kolei badając rejon Radiowa, Placówki, Wólki Węglowej oraz Młocin. Warto jeszcze raz podkreślić, że badacze nie przeprowadzali ankiet z pytaniami zamkniętymi.

Znajomość lokalizacji Filii BOK przy ulicy Estrady oraz MAL Studnia

Prawie wszyscy rozmówcy wiedzieli, gdzie znajduje się siedziba główna BOK przy ulicy Carla Goldoniego 1 i byli w stanie zlokalizować jej położenie. Natomiast, kiedy pytano ich o Filię przy ulicy Estrady 112, liczba pozytywnych odpowiedzi spadała, szczególnie w rejonach najbardziej oddalonych od Filii. Warto jednak zaznaczyć, że wielu rozmówców było w stanie mniej więcej określić, gdzie znajduje się ulica Estrady. Nie kojarzyli jej jednak z badaną instytucją, mówili za to: „To bardzo daleko stąd”; „To koniec świata”; „Ja tam nie jeżdżę! Tam nic nie ma”.

Natomiast wszystkie osoby, z którymi przeprowadzono rozmowy w bliskim otoczeniu Filii przy ulicy Estrady 112, potrafiły ją wskazać. Warto jednak zwrócić uwagę, że wielu rozmówców używało zupełnie innych nazw: Dom Seniora lub Klub. Osoby dopytywały: „Czy chodzi o Dom seniora?”; „Klubu Pani szuka?! To tam, za zakrętem”; „Klub! To teraz się chyba nazywa, jak Pani mówi”.

Rozmówcy, pytani o MAL Studnia, niezależnie od miejsca rozmowy, mieli problem ze zlokalizowaniem instytucji: „MAL Studnia...? A co to?”; „Nie, nie kojarzę”; „MAL...? Tu nie chyba. Pierwszy raz słyszę”. Brak wiedzy respondentów na temat miejsc aktywności lokalnej wpisuje się w ogólny obraz niewiedzy mieszkańców Warszawy na temat tej formy organizacyjnej, zaobserwowany przez Fundację Obserwatorium również w trakcie innych badań.

Uczestnictwo w ofercie instytucji

Większość respondentów, którzy znali Filię, potrafiło mniej więcej powiedzieć, co się w niej dzieje⁹. Świadczyć to może o tym, że ma ona ugruntowaną pozycję wśród mieszkańców – jest im znana, lub że instytucja prowadzi skuteczne działania komunikacyjno-promocyjne. Na podstawie pozyskanego materiału nie można jednak jasno stwierdzić, czy respondenci swoje opinie formułowali odnośnie do starej czy nowej działalności. Zapytani o to, kiedy uczestniczyli w jakimś wydarzeniu, odpowiadali: „Kiedyś chodziłam, teraz nie”, „Jak byłem młodszy, chodziłem”.

Osoby mieszkające w najbliższym otoczeniu Ośrodka deklarowały, że czasami korzystają z jego oferty lub znają osoby, które uczestniczą w zajęciach dość regularnie: „Wnuczka tam w wakacje chodziła”; „Przyjaciółki dzieci tam chodzą”, „Byłam z dziećmi we wrześniu. [Dopytana, czy uczestniczyła w Dniu Marzyciela, odpowiedziała:] Tak, na tym dniu otwartym”.

Niektórzy mieszkańcy okolicznych rejonów, szczególnie Młocin, które są położone względnie blisko i bezpośrednio graniczą z Wólką Węglową, twierdzili, że „na „Estrady mają za daleko”: „Nie, nie chodzimy tam. To kawał drogi stąd”, „To daleko. Niby spacerkiem około 40 minut, ale ja nawet nie wiem, czy tam jest chodnik”. Podkreślano wielokrotnie, że Filia jest źle skomunikowana. Na przykład, aby dotrzeć komunikacją miejską z Młocin do Filii przy Estrady, najwygodniej *de facto* jechać przez stację metra Młociny, skąd autobusy w kierunku Estrady odchodzą co około 30 minut. Zła komunikacja sprawia, że ostatecznie odwiedziny mieszkańców Młocin w Filii stają się wielką wyprawą.

⁹ Podczas badania nie udało się nawiązać kontaktu z „zagorzałym” uczestnikiem oferty Filii, który regularnie bierze udział w jej działaniach.

Filia przy ulicy Estrady to właściwie jedyna taka otwarta instytucja, w której mieszkańcy mogą zaspokajać swoje potrzeby kulturalne. Zdaniem mieszkańców w najbliższej okolicy „nie ma nic”. Instytucja jest w tym korzystniejszej sytuacji – może być jedynym znaczącym „graczem” w tej okolicy.

Warto również zwrócić uwagę na pojawianie się w wypowiedziach mieszkańców wzmianek o dzieciach (wnuczka, dzieci przyjaciółki, „byłam z dziećmi”). Po raz kolejny pozyskane dane wskazują (co często wynika również z innych, niezależnych badań), że rodzice czy opiekunowie korzystają z oferty kulturalnej za sprawą dzieci. Organizując dzieciom czas przy wsparciu instytucji kultury, oswiają się z uczestnictwem w kulturze i zapoznają z ofertą – w konsekwencji sami zaczynają z niej korzystać.

Uczestnictwo w kulturze oraz sposoby spędzania czasu wolnego

Osoby, które deklarowały uczestnictwo w kulturze, wymieniały przede wszystkim: chodzenie do kina, na koncerty, udział w zajęciach i warsztatach, w których mogą brać udział z dziećmi, spotkania z ciekawymi ludźmi, ciekawe spektakle (również te dla dzieci).

Wielu respondentów jako przyczynę, dla której nie uczestniczą w działaniach kulturalnych, podawało brak czasu wolnego. Należy jednak zaznaczyć, że jest to subiektywna ocena i deklaracja. W wielu badaniach, które do tej pory przeprowadzono, takie odpowiedzi plasowały się na pierwszym miejscu. Wyniki tego rodzaju diagnoz pokazują, że generalnie osoby badane często usprawiedliwiają się brakiem czasu, bo jest to proste wytłumaczenie, z którym trudno polemizować. Gdy pytaliśmy rozmówców o to, co robią w czasie wolnym (poza pracą), okazywało się, że taki czas jednak mają, tylko wypełniają go innymi aktywnościami: sporty (również indywidualne, np. bieganie), oglądanie telewizji, wyjazd na działkę, spotkania z rodziną i znajomymi itp.

Powyższa analiza wykazuje, że badani mieszkańcy mają poczucie zbyt małej ilości czasu wolnego na swoje przyjemności, ale *de facto* go posiadają, tylko wykorzystują na inne działania. Powyższe deklaracje nie odbiegają od ogólnopolskiej tendencji. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badań Opinii Społecznej: „W czasie wolnym Polacy najczęściej oglądają telewizję, przebywają z rodziną lub biernie odpoczywają, chcieliby jednak częściej wyjeżdżać za miasto, brać udział w ciekawych wydarzeniach kulturalnych lub korzystać z rozrywek w mieście”¹⁰.

Warto podkreślić, że rozmówcy po dłuższej rozmowie wyrażali chęć uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, a dopytani sami twierdzili, że: „W sumie jakby było coś ciekawego, to poszlibyśmy całą rodziną”, „Fajnie by było mieć tutaj jakieś fajne miejsce”.

¹⁰ Stasik, A., *Czas wolny Polaków*, Centrum Badań Opinii Społecznej, Warszawa 2010, http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2010/K_133_10.PDF [data dostępu: 5.06.2017].

Potrzeby mieszkańców

Zdaniem mieszkańców przebadanych rejonów w najbliższym otoczeniu brakuje przede wszystkim chodników, ścieżek rowerowych, lepszej komunikacji. Z tym łączy się kilka ważnych punktów, istotnych dla osób, które z tej przestrzeni muszą korzystać na co dzień: brak bezpiecznej drogi do szkoły/ na przystanek, problem z poruszaniem się na wózku przez osoby niepełnosprawne, niedogodności dla rodziców z dziećmi w wózkach: „To bardzo mało przyjazna człowiekowi przestrzeń”, „O nas tu wszyscy zapomnieli, widać to po drogach”.

Na kolejnym miejscu w rankingu potrzeb uplasowała się przestrzeń rekreacyjna: place zabaw, boiska oraz siłownie plenerowe. Wielu respondentów zwracało również uwagę na to, że oferta zajęć dodatkowych dla dzieci jest w tej okolicy skromna. Dotyczy to zarówno najmłodszych (brakuje zajęć adaptacyjnych, ale także zajęć dla matek z dziećmi oraz kobiet w ciąży), jak i dzieci starszych (brakuje półkolonii czy pół-zimowisk). Respondenci podkreślali, że oferta pozaprzedszkolna jest niewystarczająca. Niektórzy zdecydowanie twierdzili, że w okolicy nie ma interesującej ich oferty, dlatego też szukają jej w innych dzielnicach lub starają się ją zastąpić innymi sposobami. Warto zaznaczyć, że preferencje spędzania wolnego czasu deklarowane przez respondentów pokrywały się z ofertą Filii przy ulicy Estrady.

W trakcie badania napotkano również tych, którzy chętnie uczestniczyliby w działaniach prowadzonych na miejscu: „Nie zawsze chce się jechać do Centrum, jeśli w ciągu tygodnia pokonuje się tę drogę”, „Brakuje jakichś małych akcji, niekoniecznie dużych przedsięwzięć”, „Zdecydowanie [brakuje] inicjatyw od mieszkańców”. Wśród potrzeb pojawiły się konkretne pomysły/ miejsca: „Miejsca do gry w planszówki, miłe knajpki, do których chce się wracać”, „Brakuje mi pikników rodzinnych, spacerów edukacyjnych”, „Jakieś zajęcia z robótkami ręcznymi”, „O, pokazy filmów, jakieś pogadanki”, „Unikatowe zajęcia, których nie obejmują sztabowe oferty”, „Wspólne gotowanie”, „Spotkania sąsiedzkie”, „Nauka szycia”, „Rozmowy o książkach, śpiewanie i taniec”. Warto zwrócić uwagę na wypowiedzi mieszkańców, które nie odnosiły się bezpośrednio do materialnych potrzeb ani do potrzeb względem oferty kulturalnej. Respondenci pytani o to, czego im brakuje, mówili: „Chęci zaangażowania wśród ludzi”; „Więcej wspólnej przestrzeni, w której można poprzybywać”; „Jakieś otwartości u ludzi”.

W trakcie badania pojawiły się również osoby, które otwarcie deklarowały brak zainteresowania udziałem w ofercie domów kultury. Zdecydowanie mówili, że ich to nie interesuje, że mają dostęp do Internetu i jeżeli będą mieli potrzebę, to z pewnością uda im się dotrzeć do informacji: „Jest tego tyle! W Warszawie jest co robić”, „Jak bym chciał, to bym coś znalazł. Nie szukam”.

Wnioski cząstkowe ze spacerów etnograficznych

Mocne strony:

- W najbliższym otoczeniu instytucji jest ona znana wśród mieszkańców;
- Osoby, które znają instytucję, są w stanie powiedzieć, jaką ma ona ofertę (ogólnie).

Słabe strony:

- W świadomości mieszkańców funkcjonują różne nazwy Filii: Dom Seniora, Klub;
- Według niektórych respondentów oferta pozaprzedszkolna jest niewystarczająca;
- Żaden badany nie był w stanie zlokalizować MAL Studnia.

Szanse:

- Rodzice i opiekunowie (którzy są zarazem osobami w wieku produkcyjnym) korzystają z oferty kulturalnej dzięki dzieciom;
- Osoby mieszkające w najbliższym otoczeniu Filii korzystały z jej oferty lub znają osoby, które uczestniczą w zajęciach dość regularnie;
- Filia przy ulicy Estrady to właściwie jedyna taka instytucja w okolicy, w której mieszkańcy mogą spełniać swoje potrzeby kulturalne;
- Mieszkańcy mają czas wolny, tylko wypełniają go innymi aktywnościami;
- Rozmówcy wyrażali chęć uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych;
- Respondenci zwracali uwagę na potrzebę stworzenia miejsca do integracji mieszkańców;
- Według mieszkańców badanych rejonów brakuje oferty w zakresie zajęć dodatkowych dla dzieci, zarówno tych najmłodszych (zajęcia adaptacyjne, ale także zajęcia dla matek z dziećmi oraz kobiet w ciąży), jak i starszych (półkolonie albo pół-zimowiska).

Zagrożenia:

- Mieszkańcy nie mają czasu na uczestnictwo w kulturze;
- Niektóre osoby deklarowały zdecydowany brak zainteresowania udziałem w ofercie domów kultury;
- Według mieszkańców badanych rejonów w najbliższym otoczeniu brakuje chodników, ścieżki rowerowej, lepszej komunikacji, przestrzeni rekreacyjnej (place zabaw, boiska oraz siłownie plenerowe).

III.3. Warsztaty diagnostyczne i rozmowy

W ramach realizowanych działań zrealizowano 2 warsztaty z uczestnikami działań Filii oraz wywiady/ rozmowy nieskategoryzowane podczas wydarzenia Leć kolędo - sąsiedzkie muzykowanie z The Mleko. Wszystkie działania zostały przeprowadzone w siedzibie instytucji. W

każdym warsztacie wzięło udział około 10 osób w przedziale wiekowym 30- 50 lat. Rozmowy przeprowadzono z 9 osobami w przedziale wiekowym 30-65 lat.

Uczestnicy warsztatów wraz z ekspertami podjęli między innymi próbę zaprojektowania idealnego domu kultury, którego wizja była podstawą do grupowej dyskusji, określenia potrzeb mieszkańców względem Filii przy ulicy Estrady 112, MAL Studnia etc. Natomiast z osobami, które uczestniczyły w sąsiedzkim muzykowaniu, rozmawiano na takie tematy jak: sposoby współtworzenia przez nich MAL Studnia – co mogą temu miejscu zaoferować (potencjał kulturotwórczy), w jaki sposób powinno się zachęcać do przyjsia nowe osoby.

Miejsca aktywności

Według respondentów, miejscami, w których odbywają się różne aktywności, są: remiza strażacka (Laski), AWF, szkoły, ratusz bielański, domy weselne, domy seniora, Lasek Bielański, Goldoniego (główna siedziba BOK), skwery, tereny zielone, kino letnie na Słodowcu, Cytadela (koncerty, chór w parafii, Polana Opaleń – w lesie), czytelnie (np. przy ul. Powstańców Śląskich, Przystanek Młociny – bar), dom kultury przy ul. Estrady, Lasek Młociny (miejsce do grillowania), ścieżka zdrowia, orlik, boiska na Chomiczówce, parafia św. Małgorzaty (Łomianki), Klub do Przodu Młociny, siłownie na świeżym powietrzu.

Mieszkańcy wskazywali na „wiejski charakter” okolicy i podkreślali, że wszyscy się tutaj znają. Uważają oni, że aktywność społeczna przejawia się przede wszystkim na stypach oraz wesełach – według nich to jedyne miejsca/ sytuacje, gdzie/ podczas których mieszkańcy się spotykają.

Nieobecni...

Według uczestników działań Filii, 3 grupy osób rzadko lub wcale nie biorą udziału w działaniach instytucji. Jest to młodzież (wiek gimnazjum – studia), osoby młode (przed 30 rokiem życia) oraz osoby starsze (powyżej 60 roku życia). Ponadto twierdzono, że w kulturze i działaniach kulturalnych nie uczestniczą osoby pracujące, ze względu na stres, nadmiar obowiązków, pracę – które powodują, że w inny sposób spędzają czas wolny, np. przed telewizorem.

Według respondentów, młodzi spędzają czas raczej w mieście niż w okolicy – nie ma tu żadnej „knajpy” (choć kiedyś była), w której można by „przesiadywać i się uspołecznić”. Według rozmówców młodzież spędza dużo czasu w „sieci” albo jeździ do Centrum (także do bliższych miejsc, w których jest jakaś oferta dla młodych).

Kolejne grupy wskazane przez uczestników to osoby młode (przed 30) i starsze (powyżej 60). W odniesieniu do pierwszej grupy twierdzono, że najważniejszym powodem braku uczestnictwa jest brak dzieci. Jeżeli ktoś nie ma dzieci, to nie korzysta z takiej oferty, gdyż: „Woli iść na

piwo, do pubu itd.”. Dzieciom natomiast trzeba zorganizować czas, więc idzie się z nimi do domu kultury, który ma w swojej ofercie różnorodne zajęcia. Według uczestników, dorośli, po pierwsze, oswajają się w ten sposób z chodzeniem do domu kultury, a po drugie, zapoznają się z jego ofertą. Kwestia osvajania się z działalnością domów kultury jest tutaj bardzo ważna. Czasem (i to wcale nierzadko) problemem jest to, że dom kultury postrzegany jest jako siedlisko „kultury wysokiej”, do odbioru której nie wszyscy są przygotowani. Przyjście tam z dziećmi na zajęcia powoduje, że rodzice/ opiekunowie przekonują się, że korzystanie z oferty domów kultury to nic wstydliwego/straszego/kosztownego/wymagającego. W ten sposób oswajają się oni z nową sytuacją i stopniowo sami zaczynają uczestniczyć w zajęciach bądź wydarzeniach organizowanych przez te instytucje.

W odniesieniu do grupy najstarszej, badane osoby wskazywały na koszty jako na główną przyczynę niskiego uczestnictwa. Zwracano uwagę, że niektórym starszym osobom wydaje się, iż uczestnictwo to będzie dla nich zbyt kosztowne, dlatego sami organizują się w grupy, spotykają w domu, grają w planszówki. Ktoś do tego robi kawę, ktoś przyniesie ciastko itd.

Dom kultury z marzeń

Wymarzony dom kultury badani umiejscowiliby w lesie/ na polanie. Według nich byłby to duży, nowoczesny budynek z basenem, boiskami sportowymi, salą koncertową (muszla), a jego oferta obejmowałaby: koncerty, czytanie poezji, kino letnie, podchody (ewentualnie survival i podchody dla dorosłych – generalnie, zabawy integrujące), wspólne gotowanie (wędzenie, lokalne tradycje kulinarne), konkursy na rąbanie drewna i inne zabawy festynowo-integrujące.

Uczestnicy zdecydowanie mocniejszy nacisk kładli nie na ofertę kulturalną, ale na ofertę działań integracyjnych, społecznych, budujących wspólnotę. Propozycje działań – takich jak zorganizowanie miejsca na grilla, wygospodarowanie przestrzeni do wspólnych ćwiczeń sportowych, wspólne gotowanie – mogą wynikać z istnienia silnej potrzeby wspólnoty. Wspólnoty, dla której obecnie brakuje przestrzeni (w której mogłaby się ona zawiązywać i wyrażać).

Zdecydowanie widoczna jest potrzeba wspólnego robienia „czegoś”, nawet jeżeli nie przynosi to wymiernych korzyści. W trakcie warsztatów okazało się, że gdyby oferta miała zależeć od uczestników, to zawierałaby ona więcej działań rodzinno-wspólnotowo-integrujących niż np. doskonalących umiejętności (języki), hobbystycznych czy kulturalnych (czytanie poezji).

Innymi słowy, diagnoza potrzeb wskazywała na zasadność organizowanie działań mających na celu integrację i grupowe współdziałanie. Ponadto rekomendowano utworzenie rodzaju lokalnego centrum inicjatyw społecznych, w którym można by tworzyć fundacje i stowarzyszenia czy organizować się w jakiś inny sposób.

Narzędzia komunikacyjno-informacyjne

Za najbardziej efektywne narzędzia promocji uczestnicy uznali Internet, ulotki, TV, radio, chodzenie po domach z ofertą. Dodatkowo stwierdzono, że dobrymi punktami mogą być okoliczne sklepy (Biedronka, Lidl). Co warto podkreślić i szczególnie wyróżnić, to wskazanie przez mieszkańców liderów lokalnych jako idealnego kanału promocji działań Filii wewnątrz lokalnych społeczności. Podkreślano, że takie osoby są nieocenione w procesie aktywizacji oraz konsolidacji osób niekorzystających z oferty. Mieszkańcy zdefiniowali lokalnych liderów jako osoby z autorytetem. Według nich każda grupa społeczna posiada takiego lidera i powinno się te osoby zapraszać do współpracy. Najczęściej są to osoby zaangażowane w lokalne działania, w rozwój okolicy (np. lokalny sołtys, ale najprawdopodobniej już nie wójt, bo jest już trochę odizolowany od mieszkańców). Tacy liderzy zwykle skupiają wokół siebie małe grupy, które angażują we wspólną pracę. Zdaniem mieszkańców udostępnienie przestrzeni liderom mogłoby spowodować, że Filia stanie się takim lokalnym miejscem spotkań, integrującym mieszkańców.

Badani wskazywali także na to, że utrzymanie grupy już korzystającej z oferty jest równie ważne jak pozyskiwanie nowych odbiorców. A tych drugich najlepiej zapraszać osobiście: „Może trzeba im pomóc, poinformować, za rękę przyciągnąć”.

MAL-e według mieszkańców

Można odnieść wrażenie, że osoby, które aktywnie angażują się w działalność badanej instytucji, mają potrzebę poznawania innych lub/ i lubią spędzać czas w towarzystwie. Niektórzy otwarcie deklarowali, że często lub od zawsze angażują się w działania realizowane przez różne domy kultury, że lubią poznawać nowe rzeczy i angażować się w ciekawe projekty, zajęcia.

Niektórzy rozmówcy twierdzili, że „ludzie zaczynają czuć” potrzebę spotykania się z innymi, poznawania swoich najbliższych sąsiadów – „Społeczeństwo zmienia się na korzyść”. Inni z kolei przypominali i podkreślali, że zawsze znajdują się osoby, które nie będą zainteresowane działalnością MAL-i czy domów kultury. „Szkoda energii na takie osoby” – tym cytatem można podsumować wątek, który pojawiał się kilkakrotnie w rozmowach. Natomiast zdecydowanie ważna jest promocja idei MAL. Według rozmówców brak uczestnictwa w działaniach miejsc aktywności lokalnej może wynikać z prostej przyczyny – ludzie o nich nie wiedzą. Dlatego należy informować o tym, że są takie miejsca i edukować, czym one są.

Grupa docelowa objęta prezentowanym badaniem to osoby, które w zdecydowanej większości mają potrzebę uczestnictwa w działaniach miejsc aktywności lokalnej, ale dla niektórych z nich to również sprawa dość nowa. Pojawiły się opinie, że jest to temat, który musi „się jeszcze ułożyć”, ludzie muszą oswoić się z MAL-ami, które są jeszcze młode. Z punktu widzenia prowadzonych działań diagnostycznych istotnym spostrzeżeniem jest fakt, że nawet aktywni uczestnicy życia Studni nie wiedzą do końca, na co „mogą sobie pozwolić” w przestrzeni Filii: „Ja nie

wiem w sumie, czy mogę sobie przyjść i zrobić kawę”, „Atmosfera jest super, ale nie do końca wiem, co można”, „Chyba nie ma regulaminu”, „No raczej nie przychodzę tak po prostu. A można tak tę przestrzeń wykorzystać, na co się chce?”. Dwa ostatnie cytaty zwracają uwagę na istotne kwestie. W świadomości organizatorów, również w świadomości bardziej doświadczonych aktywistów czy społeczników, kwestia funkcjonowania miejsc aktywności lokalnej jest już dość oczywista. Być może z tego powodu została przeoczona wciąż jeszcze duża potrzeba krzewienia od podstaw idei MAL. Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że osoby, które dopiero rozpoczynają swoją przygodę z tą formą organizacyjną, potrzebują dodatkowych wskazówek i wytycznych.

Ocena Filii i MAL Studnia

Wśród wypowiedzi na temat Filii pojawiały się w większości pozytywne opinie: „Ludzie czują się tu swobodnie”, „Tu jest magicznie, szczególnie w ostatnim czasie”, „Panuje tutaj rodzinna atmosfera”. Warto jednak zwrócić uwagę, że respondenci raczej nie stosowali podziału na Filie i MAL Studnia. Niektórzy, poproszeni o osobne opisanie Filii i MAL Studnia, mieli problem z dokonaniem takiego podziału, traktując obie działalności jak jedność. Z jednej strony jest to pozytywny wniosek, natomiast z drugiej, może to nieść pewne zagrożenia – odbiorcy mogą się spodziewać lub nawet wymagać, aby oferta MAL Studnia była tworzona na tych samych zasadach jak w Filii. Mogą być bardziej chętni do korzystania z gotowej oferty, niż do tworzenia czegoś od podstaw – bo wymaga większej energii, zaangażowania oraz czasu – a ten ostatni wydaje się produktem ekskluzywnym dla większości respondentów. Zdecydowanie warto podtrzymywać markę czy tożsamość instytucji – jako Filii Bielańskiego Ośrodka Kultury, w której panuje „MAL-owska atmosfera”. Stała oferta Filii oraz oferta MAL Studnia mogą się przenikać. Natomiast dla zespołu może to być sytuacja logistycznie i organizacyjnie trudna – generująca niejasności czy problemy w angażowaniu mieszkańców w działalność MAL, którego oferta docelowo powinna być tworzona przez społeczność lokalną, a nie przez zespół Filii.

Uczestnicy wszystkich wydarzeń, zapytani, czy angażują się w organizację oferty MAL Studnia (osobista organizacja i prowadzenie warsztatów) raczej odpowiadali, że nie albo że dopiero mają to w planach lub że nie mają czasu. Pojawiały się też stwierdzenia, że „odbiorcy mówią, co warto zorganizować, a zespół Filii to wdraża”. Taki stan rzeczy może właśnie wynikać z braku jasnego podziału pomiędzy działalnością Filii a MAL Studnia. Należy jednak podkreślić, że nie jest to zarzut, lecz kwestia do przeanalizowania i ustalenia priorytetów. Jak zauważyła kierowniczka MAL Studnia oraz osoby korzystające z jego oferty, MAL-e to temat młody i wymagający oswojenia. Może dla Studni to jeszcze nie ten moment, aby przekazać planowanie oferty mieszkańcom. Warto jednak mieć na uwadze pilną potrzebę edukacji mieszkańców, aby w ich świadomości tworzył się obraz MAL opartego na ich pracy i działaniu.

W trakcie spotkań napotkano kilka osób, które były już zachęcane przez pracowników do zorganizowania „czegoś”: „Fajnie powiedzieć innym o tym, co się wie, co się doświadczyło albo co się zobaczyło”, „Iwonka mnie «zmusza», żebym opowiedziała o podróżach”, „Tak, w sumie już planuję coś tam zorganizować...”. Wydaje się jednak, że jest to dość świeży temat wśród uczestników oferty Filii. Dużą popularnością cieszą się spotkania, wydarzenia rodzinne itp. Można natomiast odnieść wrażenie, że kwestia zajęć i warsztatów jest nadal w fazie osławiania. Warto jednak zaznaczyć, że mieszkańcy mają potencjał, należy tylko dać im trochę czasu.

Wnioski cząstkowe z warsztatów i rozmów:

Mocne strony:

- W instytucji jest rodzinny, swobodny, magiczny klimat;
- Wydarzenia sąsiedzkie skupiają dużą grupę odbiorców.

Słabe strony:

- Odbiorcy nie wiedzą, „na co mogą sobie pozwolić” w ramach MAL.

Szanse:

- Uczestnikom zdecydowanie bardziej zależy na ofercie działań integracyjnych, społecznych, budujących wspólnotę niż na ofercie kulturalnej;
- Efektywnymi kanałami i narzędziami promocji są: Internet, ulotki, TV, radio, chodzenie po domach z ofertą, okoliczne sklepy;
- Lokalni liderzy są idealnym kanałem promocji i aktywizacji osób nieuczestniczących w ofercie kulturalnej;
- W działaniach Filii biorą udział osoby z potencjałem kulturotwórczym oraz organizacyjnym;
- Według rozmówców wszyscy okoliczni mieszkańcy się znają;
- Według mieszkańców oferta powinna zawierać więcej działań rodzinno-wspólnotowo-festynowo-integrujących.

Zagrożenia:

- Młodzi spędzają czas raczej w Centrum miasta niż w okolicy;
- W kulturze i działaniach kulturalnych nie uczestniczą przede wszystkim osoby młode (wiek gimnazjum – studia);
- W kulturze i ofercie kulturalnej nie uczestniczą osoby pracujące;
- W kulturze i działaniach kulturalnych nie uczestniczą osoby przed 30 rokiem życia (brak dzieci, brak zapotrzebowania);

- W kulturze i działaniach kulturalnych nie uczestniczą osoby powyżej 60 roku życia (brak środków finansowych);
- Odbiorcy są słabo/ niedostatecznie oswojeni z ideą i zasadami funkcjonowania MAL;
- Mieszkańcy nie wiedzą, co to jest MAL.

III.4. Sonda, obserwacja uczestnicząca oraz rozmowy nieformalne

Sonda oraz rozmowy nieformalne zostały przeprowadzone podczas „Dnia Sąsiada – pikniku sąsiedzkiego na tarasie”, w dniu 28 maja 2018 roku. Pytania zostały opracowane wspólnie przez kierowniczkę Filii oraz badacza Fundacji Obserwatorium. W ramach sondy pytano uczestników spotkania o to, co chcieliby robić w ramach MAL Studnia, oraz czego im w tym miejscu brakuje. Dodatkowo, uczestnicy wydarzenia zostali poproszeni o wpisanie na ogólnodostępnej tablicy swojego pierwszego skojarzenia z MAL Studnia. Efektem tego działania jest poniższa „chmura słów”¹¹.

¹¹ Dwie odpowiedzi zostały wykluczone z prezentowanej „chmury słów”: „Prosimy pamiętać o nas częściej” oraz „Prosimy częściej”. Badacz z ramienia Fundacji Obserwatorium przeprowadził rozmowę z respondentkami, które wykorzystały przestrzeń tablicy na zgłoszenie swoich uwag na temat dostępności informacji o ofercie Filii. Ich wypowiedzi zostały przeanalizowane w punkcie: „Czego brakuje respondentom w MAL Studnia”. Prezentowana „chmura słów” powstała na bazie odpowiedzi uczestników na pytanie: „Słyszysz MAL Studnia... Myślisz...? Napisz swoje pierwsze skojarzenie z tym miejscem”. Odpowiedzi respondentów były następujące: Ładne; Miło spędzony czas; Otwartość; Uśmiech; Fajnie; Dobrze spędzony czas; Super pomysły; Miłe; Głębokie; Rozrywkowe; Gorące; Bardzo się podoba; Bycie z sąsiadami; Jak u siebie; Ciepło; Natura; Rodzina; The Mleko; Ludzie; Wspólnota; Kultura; Ludzie; Spotkanie; Relaks; Inspiracja; Głębka doznań; Sami znajomi; Wspólnie spędzony czas ze społecznością lokalną”.

Diagram nr 1: „Chmura słów”.

Co chcieliby robić respondenci w ramach MAL Studnia

Siedmiu respondentów nie zgłosiło żadnych konkretnych propozycji, odpowiadając na postawione pytanie: „Jesteście super”; „Tu jest wszystko”; „Jest ok”; „Nic, bo jest fanatycznie”; „Lubię chodzić na swoje zajęcia”, „W dalszym ciągu brać udział w próbach zespołu The Mleko”; „W dalszym ciągu uczestniczyć w zespole The Mleko”. Można więc wnioskować, że dla tych osób dostępna oferta jest wystarczająca.

Wśród odpowiedzi na to pytanie odnotowano również jedną deklarację: „Możemy pomagać przy organizacji zabaw tanecznych (nakrywanie stołów, sprzątanie po). Możemy wrzucać ulotki informacyjne o spotkaniach i imprezach”.

Pozostałe wypowiedzi przeanalizowano i podzielono na dwa obszary. Pierwsza grupa aktywności związana jest przede wszystkim z inicjatywami integrującymi, a ich charakter nie jest *stricto* edukacyjny. Natomiast druga grupa to aktywności, które mają na celu poszerzanie zdolności, wiedzy mieszkańców w konkretnych obszarach (lecz warto podkreślić, że nie wykluczają one kontekstu integracji i wspólnego spędzania czasu).

Pierwszy obszar zawiera następujące propozycje:

- Wspólne muzykowanie;
- Ognisko przy gitarze;
- Rodzinne spotkania integracyjne połączone z tańcem, muzyką i śpiewem (zapewnienie atrakcji dla dzieci, opieki animatora);
- Dzielenie się swoimi pasjami, talentami, polecanie sobie imprez, książek, miejsc – przestrzeń do dyskusji i wymiany wiedzy;
- Wspólne gotowanie;
- Kino w plenerze;
- Więcej seansów filmowych.

Do obszaru drugiego zaliczono następujące wypowiedzi:

- Spotkania z ciekawymi ludźmi, w tym opowieści o ciekawych podróżach dla dzieci i dorosłych; spotkania z podróżnikami;
- Warsztaty filmowania;
- Warsztaty *scrapbooking*;
- Nauka makramy;
- Warsztaty *decupage*;
- Warsztaty teatralne;
- Amatorski teatr dla dorosłych;
- Fitness dla dorosłych (bezpłatny lub płatny, ale w dobrej cenie);
- Nauka tańca dla dorosłych (hip-hop, modern, jazz);
- Warsztaty kulinarne;
- Kurs samoobrony;
- Edukacja dzieci dotycząca różnych technologii. „Jak korzystać bezpiecznie”;
- Warsztaty z masażu;
- Więcej zajęć z jogi;
- Zajęcia dla dzieci i rodziców;
- Więcej zabaw zręcznościowych dla dzieci. Zabawy ruchowe dla dzieci;
- Pogadanki o zdrowiu.

Czego brakuje respondentom w MAL Studnia

W ramach drugiego pytania odnotowano siedem odpowiedzi, które mogą wskazywać, że na tę chwilę respondenci nie odczuwają żadnego braku w kontekście dostępnej oferty: „Nic”; „Och, tu jest strasznie super i trudno coś wybrać”; „Niczego”; „Nic”; „Jest super”; „To się dopiero okaże. Póki co, widzę progres”; „Jeszcze nie wiem”. Warto również zaznaczyć, że siedem osób to pole pozostawiło puste, nie wpisując żadnej odpowiedzi – to również może wskazywać na to, że obecne działania realizowane przez instytucję są dla nich wystarczające.

Pozostałe odpowiedzi podzielono na dwa obszary. Pierwszy związany jest z aktywnościami, w których uczestnicy chcieliby brać udział. Natomiast drugi zawiera uwagi niezwiązane z ofertą instytucji.

Pierwszy obszar zawiera następujące pomysły:

- Wernisaże;
- Nauka szycia zabawek, fartuszków, patchworki;
- Ogródek;
- Teleturnieje sportowe;
- Zajęcia dla dzieci w wieku 4-6 lat;
- Ćwiczenia dla dorosłych;
- Świetlica dla dzieci;
- Zabawy taneczne dla młodzieży + (50 i więcej – nie jak dotychczas, tylko dla emerytów);
- Zabawy karnawałowe, sylwestry;
- Spotkania integracyjne tylko dla mieszkańców Wólki Węglowej;
- Kawiarenka;
- Pikniki;
- Częstsze imprezy z udziałem zespołu the Mleko;
- Zajęcia językowe dla dzieci i dorosłych;
- Większa oferta dla przedszkolaków;
- Jeszcze więcej koncertów;
- Wieczne spotkania ping-pong;
- Zajęcia integrujące całe rodziny;
- Kurs samoobrony dla wszystkich;
- Zajęcia fitness;
- Warsztaty rękodziela dla dorosłych;
- Warsztaty motoryczne dla chłopaków.

Drugi obszar zawiera następujące wypowiedzi:

- Facebook połączony ze stroną i Instagramem¹²;
- Lepszy dojazd komunikacją (częściej);
- Aby więcej ludzi doceniało i przychodziło.

¹² Strona instytucji jest połączona z portalem społecznościowym Facebook. Instytucja nie prowadzi konta na Instagramie.

Pracownicy Filii przy ulicy Estrady nie mają wpływu na niektóre niedogodności zgłaszane przez uczestników ich wydarzeń. Na przykład „lepszy dojazd komunikacją miejską”, który odnotowano także podczas innych działań badawczych, niestety nie leży w gestii pracowników Filii.

Natomiast kwestia stron internetowych instytucji oraz profilu Facebook została poruszona nie tylko w przeprowadzonej sondzie, lecz również podczas rozmów nieformalnych. Dwóch uczestników spotkania zasygnalizowało, że miało problem, aby dotrzeć do informacji na temat Dnia Sąsiada. Nie wiedzieli, czy szukać informacji na stronie Filii, MAL Studnia czy profilu na portalu społecznościowym Facebook. Natomiast kolejna osoba zgłosiła uwagę, że prowadzenie osobnych profili dla Filii oraz MAL Studnia „jest uciążliwe i wprowadza chaos informacyjny”.

Rozpatrując powyższe uwagi w kontekście niskiej świadomości odbiorców na temat MAL Studnia, warto przeanalizować obecną formułę działań informacyjno-promocyjnych. Jeżeli część uczestników oferty Filii nie wie o funkcjonowaniu MAL Studnia, mogą w ogóle nie odwiedzać jego strony internetowej oraz profilu Facebook.

W trakcie rozmów nieformalnych jedna z uczestniczek poinformowała badacza, że ulotki nie docierają do jej skrzynki, pomimo tego, że mieszka w najbliższym otoczeniu. Zasygnalizowała, że niektóre domy są oddalone od głównej ulicy i warto byłoby poszerzyć działania informacyjne również w tych rejonach.

Wnioski cząstkowe z przeprowadzonej sondy oraz rozmów nieformalnych:

- Uczestnicy mają pozytywne skojarzenia z MAL Studnia oraz Filią;
- Niektórzy uczestnicy nie wiedzieli, czym jest MAL Studnia;
- Uczestnicy sondy zgłaszają zapotrzebowanie na wydarzenia/ inicjatywy integrujące społeczność;
- Uczestnicy zaproponowali listę działań, w których chcieliby wziąć udział, a których im brakuje;
- Niektórzy odbiorcy mają problem z dotarciem do interesujących ich informacji na stronie internetowej instytucji oraz portalu społecznościowym Facebook;
- Ulotki informacyjne nie docierają do wszystkich mieszkańców najbliższej okolicy.

III.5. Nawiązywanie partnerstw: wywiady z lokalnymi liderami i aktywistami oraz rozmowy nieformalne

Filia BOK przy ulicy Estrady 112 jest dość specyficznym miejscem pod względem lokalizacji. Instytucja mieści się tuż przy granicy miasta i bezpośrednio sąsiaduje z Kampinoskim Parkiem Narodowym oraz małymi miejscowościami, które są już poza obrębem Warszawy. Takie

położenie sprawa, że do instytucji docierają także mieszkańcy tych podwarszawskich miejscowości. W ten sposób oczywistym partnerem do współpracy stają się również podmioty spoza miasta.

W ramach analizy możliwości nawiązywania współpracy zmapowano potencjalnych partnerów instytucji. W tym przypadku uwzględniono zarówno dzielnicę Bielany, jak i wybrane obszary spoza Warszawy. Poniższe tabele, wraz z oznaczonymi na mapie lokalizacjami, prezentują podmioty prowadzące swoją działalność w różnorodnych obszarach. Można wyłonić z listy te, które rokują długotrwałą współpracę, lub nawiązywać partnerstwa w ramach incydentalnych przedsięwzięć – opracowana lista podmiotów może stanowić załączek wspólnych działań – „wiemy, do kogo możemy mówić”.

Mapa nr 3: Lokalizacja podmiotów w części północnej Bielany oraz w Łomiankach.

Lp.	Nazwa podmiotu	typ np. restauracja, instytucja kultury, szkoła etc.	podstawowa działalność	adres	Nr
2	Szkoła Podstawowa nr 77 im. Wandy Zieleńczyk	szkoła podstawowa publiczna	oświatowa	ul. Samogłoska 9 , 01-980 Warszawa	1/01
3	Katolicka Szkoła Podstawowa nr 109 Fundacji Na Rzecz Rodziny im. Świętej Rodziny	szkoła podstawowa niepubliczna	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/02
4	Spółeczna Szkoła Podstawowa nr 13 im. Lotników Amerykańskich	szkoła podstawowa niepubliczna	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/03
6	Gimnazjum Niepubliczne nr 12 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Lotników Amerykańskich	gimnazjum niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/04
8	Liceum Ogólnokształcące Niepubliczne nr 43 im. Lotników Amerykańskich	liceum ogólnokształcące niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/05
13	"Motylkowa Akademia" Niepubliczny Punkt Przedszkolny przy SSP Nr 13 im. Lotników Amerykańskich	przedszkole niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/06
14	Niepubliczne Przedszkole Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego	przedszkole niepubliczne	oświatowa	ul. Wóycickiego 1/3 , 01-938 Warszawa	1/07
15	Prywatne Przedszkole "Śpiewające Brzdące"	przedszkole niepubliczne	oświatowa	ul. Estrady 75 B, 01-932 Warszawa	1/08
22	Przedszkole "Radośni odkrywcy"	przedszkole niepubliczne	oświatowo-opiekuńcza	ul. Estrady 128, 01-932 Warszawa	1/09
24	Willa pod Sosną. Dom opieki	dom opieki	opiekuńcza	ul. Narciarska 15, 05 - 092 Łomianki	1/10
31	Dom Pomocy Społecznej "Leśny"	dom opieki	opiekuńcza	ul. Tułowicka 3, Warszawa	1/11
23	My Polnad Irena Bieguńska	sklep z rękodziełem	rękodzieło artystyczne	ul. Narciarska 21, 05 - 092 Łomianki	1/12
25	Szkoła Florystyczna Małgorzaty Niskiej	szkoła florystyczna	edukacja zawodowa	ul. Kampinoska 22, 05 - 092 Łomianki	1/13
26	Norblin Industrial Park		magazynowo-biurowa	ul. Palisadowa 20/22, 00 - 001 Warszawa	1/14
27	Arena Wspinaczkowa Makak	klub sportowy	sport/rekreacja	ul. Palisadowa 20/22, 01 - 940 Warszawa	1/15
28	VES	usługi	organizator imprez	ul. Kabaretowa 21, 01 - 942 Warszawa	1/16
29	Dictum	usługi	dystrybucja książek	ul. Kabaretowa 21, 01 - 942 Warszawa	1/17
30	Restauracja Gniazdo Smaku	restauracja	gastronomia	ul. Samogłoska 15, 01 - 980 Warszawa	1/18
32	Biegówki na Młocinach	usługi	sport/rekreacja	ul. Żubrowa 15a, 01 - 978 Warszawa	1/19
33	Your Deco	usługi	florystyka	ul. Linotypowa 19, 01 - 935 Warszawa	1/20

Tabela nr 1: Podmioty z obszaru części północnej Bielán oraz z Łomianek.

Mapa nr 4: Lokalizacja podmiotów w części południowo-wschodniej.

Lp.	Nazwa podmiotu	typ np. restauracja, instytucja kultury, szkoła etc.	podstawowa działalność	adres	Nr
5	Gimnazjum nr 74 im. Wojciecha Górskiego (Zespół Szkół nr 49)	gimnazjum publiczne	oświatowa	ul. L.Tolstoja 2 , 01-910 Warszawa	2/01
7	LX Liceum Ogólnokształcące im. Wojciecha Górskiego (Zespół Szkół nr 49)	liceum ogólnokształcące publiczne	oświatowa	ul. L.Tolstoja 2 , 01-910 Warszawa	2/02
9	Zespół Szkół nr 18	zespół szkół	oświatowa	ul. S.Żeromskiego 81, 01-882 Warszawa	2/03
10	Zespół Szkół nr 49	zespół szkół	oświatowa	ul. L.Tolstoja 2 , 01-910 Warszawa	2/04
11	Przedszkole nr 340 "Kasztanowego Ludka"	przedszkole publiczne	oświatowa	ul. W. Bogusławskiego 8 A, 01-923 Warszawa	2/05
12	Przedszkole nr 409 "Królestwo Maciusia I"	przedszkole publiczne	oświatowa	ul. L. Tolstoja 2, 01-910 Warszawa	2/06
16	Biblioteka nr 14 (biblioteka dla dzieci)	biblioteka	oświatowa	ul. Bogusławskiego 6 A, 01-923 Warszawa	2/07
17	Wypożyczalnia nr 15 (wypożyczalnia dla dorosłych i młodzieży)	biblioteka	oświatowa	ul. Bogusławskiego 6 A, 01-923 Warszawa	2/08
18	Żłobek Bambino	żłobek niepubliczny	oświatowo-opiekuńcza	ul. Tolstoja 1/38, Warszawa	2/09
19	Klub Rugby "Folc Sport"	klub sportowy	sport/rekreacja	ul. Arkuszowa 18, 01-934 Warszawa	2/10
21	Mia Famiglia	restauracja	gastronomia	ul.Sokratesa 9 lok.U15 Warszawa 01-909	2/11
37	Restauracja Pod Parasolami	restauracja	gastronomia	ul. Arkuszowa 42, 01 - 934 Warszawa	2/12
38	Saturn Fitness	klub sportowy	sport/rekreacja	ul. Arkuszowa 18, 01 - 934 Warszawa	2/13
39	Fit & Miś	centrum zabaw dla dzieci		ul. Arkuszowa 18, 01 - 934 Warszawa	2/14
40	Ośrodek Szkoleniowo-wypoczynkowy PKO Bank Polski	usługi	sale konferencyjne/ pokoje hotelowe	ul. Wólczyńska 133, 01 - 919 Warszawa	2/15
41	Sealart	szkoła rysunku i malarstwa		ul. Wólczyńska 55, 01 - 908 Warszawa	2/16

Tabela nr 2: Podmioty z obszaru części południowo-wschodniej Bielany.

Mapa nr 5: Lokalizacja podmiotów z w części południowo-wschodniej Bielany.

Lp.	Nazwa podmiotu	typ np. restauracja, instytucja kultury, szkoła etc.	podstawowa działalność	adres	Nr
1	Szkoła Filialna (podległa organizacyjnie Szkole Podstawowej nr 273)	szkoła podstawowa publiczna	oświatowa	ul. Arkuszowa 202, 01-934 Warszawa	3/01
42	ZESPÓŁ SZKÓŁ W IZABELINIE	Szkoła podstawowa publiczna	oświatowa	ul. 3 Maja 49, 05-080 IZABELIN	3/02
44	Gimnazjum im. ks. Aleksandra Fedorowicza	gimnazjum publiczne	oświatowa	ul. 3 Maja 49, 05-080 Izabelin	3/03
46	Gminne Przedszkole w Laskach "Akademia"	przedszkole publiczne	oświatowa	Laski, ul. 3-go Maja 43	3/04
49	Przedszkole dla Niewidomych	przedszkole niepubliczne	oświatowa	Laski, ul. Brzozowa 75 05-080 IZABELIN	3/05
54	Lektor Ośrodek Języków Obcych	szkoła językowa	oświatowa	ul. 3 Maja 49, 05-080 IZABELIN	3/06
34	Gold Senior Dom	dom opieki	opiekuńcza	ul. Arkuszowa 128, 01 - 934 Warszawa	3/07
53	Gościniec pod Łosiem	restauracja	gastronomia	ul. Jodłowa 1, Mościska 05-080 Izabelin	3/08
20	UKS "Judo Sport Szkoła" JSS DRAKO (Szkoła Podstawowa Nr 79)	klub sportowy	sport/rekreacja	ul. Arkuszowa 202, 01-934 Warszawa	3/09
35	Tania Drukarnia Warszawa	usługi	druk	ul. Arkuszowa 101, 01 - 934 Warszawa	3/10
36	Cukiernia Pianka	cukiernia	gastronomia	ul. Arkuszowa 73, 01 - 934 Warszawa	3/11
51	Restauracja Bartek	restauracja	gastronomia	ul. 3 Maja 48A Laski 05-080 Izabelin	3/12

Tabela nr 3: Podmioty z obszaru części południowo-wschodniej Bielany.

Mapa nr 6: Lokalizacja podmiotów z Izabelina.

Lp.	Nazwa podmiotu	typ np. restauracja, instytucja kultury, szkoła etc.	podstawa wa działaność	adres	Nr
43	Szkoła podstawowa im. płka St. Królickiego (klasy I-III)	publiczna szkoła podstawowa	oświatowa	Hornówek, ul. Wojska Polskiego 5, 05-080 IZABELIN	4/01
45	Gminne Przedszkole w Izabelinie	przedszkole publiczne	oświatowa	ul. T. Kościuszki 17 05-080 IZABELIN	4/02
47	Casa dei Bambini Warsaw Montessori School	przedszkole niepubliczne	oświatowa	Hornówek, ul. Szkolna 16 05-080 Izabelin	4/03
48	Radosny Domek pod Sosnami	przedszkole niepubliczne	oświatowa	Izabelin C, ul. J. Przyłuskiego 5 05-080 IZABELIN	4/04
50	Sosnowa Szpilka	świetlica niepubliczna/klub sportowy	oświatowa	ul. Tetmajera 2 05-080 Izabelin	4/05
55	Focus. Szkoła Języków Obcych	szkoła językowa	oświatowa	ul. Jana Matejski 34, Izabelin C	4/06
56	Early Stage	szkoła językowa	oświatowa	ul. Poniatowskiego 1, 05 - 080 Izabelin C	4/07
52	Karczma Biesisko	restauracja	gastronomia	ul. Sierakowska 55 05-080 Izabelin C	4/08
57	Ochotnicza Straż Pożarna			ul. Jana Matejski 33, Izabelin C	4/09

Tabela nr 4: Podmioty z obszaru Izabelina.

W ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączy się!” wytypowano do przeprowadzenia wywiadów dwa podmioty instytucjonalne (Szkoła Filialna im. Zygmunta Sokołowskiego przy ul. Arkuszowej 202 i Kościół z Parafii Rzymskokatolickiej Świętego Ignacego Loyoli przy ul. Wóycickiego 14a) oraz dwóch lokalnych liderów/ aktywistów (antropolog, na stałe związany z Filią; oraz podróżnik, przyrodnik, instruktor survivalu).

Wywiady przeprowadzono łącznie z 5 osobami. Rozmowy z lokalnymi aktywistami angażującymi się w działania instytucji odbyły się w siedzibie Filii BOK przy ul. Estrady 112. Natomiast rozmowy z potencjalnymi partnerami instytucjonalnymi przeprowadzono w miejscu ich działalności.

Należy również wspomnieć, że w trakcie wybranych wydarzeń realizowanych w Filii BOK przy ul. Estrady zrealizowano dodatkowo nieformalne rozmowy z mieszkańcami, których z powodzeniem można zaliczyć do grupy lokalnych aktywistów. Informacje pochodzące z tych rozmów również zostały włączone do analizy.

Wywiady z liderami instytucjonalnymi

SZKOŁA FILIALNA IM. ZYGMUNTA SOKOŁOWSKIEGO PRZY UL. ARKUSZOWEJ 202 (Filia Szkoły Podstawowej nr 273 im. dr. Aleksandra Landy w Warszawie przy ul. Stanisława Kasznicy 1).

Ze względu na specyfikę organizacyjną szkoły, która jest filią Szkoły Podstawowej nr 273, bezpośrednią pieczę nad placówką sprawuje Dyrektorka – Pani Iwona Pyzowska, której gabinet i stałe miejsce pracy mieści się przy ulicy Stanisława Kasznicy 1. Natomiast szkołą przy ulicy Arkuszowej 202 na co dzień zarządza Wicedyrektorka – Pani Ewa Petrykowska. Wywiad przeprowadzono zarówno z osobą odpowiedzialną za funkcjonowanie filii, jak i jej bezpośrednim zwierzchnikiem.

Obie respondentki znają działalność Filii BOK przy ulicy Estrady i twierdzą, że dzieci ze szkoły przy ul. Arkuszowej 202 korzystają z jej oferty w ramach zajęć szkolnych: uczestniczą w płatnych koncertach i przedstawieniach, są obecne na różnorodnych spotkaniach tematycznych. Obie Panie przyznały, że obecnie szkoła nie prowadzi stałej współpracy z Filią, lecz wspominają, że kiedyś (około trzech lat temu) taka współpraca miała miejsce (np. zajęcia z ceramiki dla uczniów szkoły). W trakcie rozmowy nie uzyskano informacji, jaki był bezpośredni powód zakończenia współpracy, natomiast obie respondentki przyznały, że szkoła w ciągu ostatnich dwóch lat nie otrzymała żadnej oferty oraz informacji, w jakich obszarach i na jakich warunkach może współpracować z Filią BOK. Taki dokument jest niezbędny, aby szkoła mogła opracować plan dodatkowych zajęć dla dzieci i wpisać go w kalendarz szkolny.

„Jesteśmy bardzo otwarci”

Zarówno Dyrektorka, jak i Wicedyrektorka szkoły deklarują chęć szerokiej współpracy z Filią BOK przy ulicy Estrady, dodając, że szkoła zawsze jest otwarta na dodatkowe inicjatywy i współpracuje z różnorodnymi środowiskami: przykładowo, sołtys Mościsk wynajmuje salę na spotkania z mieszkańcami, grupa mam samodzielnie zorganizowała zajęcia fitness z instruktorem i otrzymała możliwość korzystania z sali w szkole, boisko szkolne jest do dyspozycji zainteresowanych mieszkańców od około 16:00 do około 20:00.

Warto omówić bardziej szczegółowo kwestię boiska szkolnego. Obie respondentki przyznały, że pomimo przeprowadzonej modernizacji (montaż dodatkowego oświetlenia) oraz informowania o możliwości korzystania z boiska przez mieszkańców, inicjatywa nie cieszy się dużym powodzeniem – mieszkańcy przychodzą bardzo rzadko. W trakcie rozmowy nie udało się ustalić, co może być powodem takiego stanu rzeczy. Natomiast, jak wynika z przeprowadzonej diagnozy potrzeb, mieszkańcom brakuje takich przestrzeni. Być może informacja nie dociera do mieszkańców, którzy nie posiadają dzieci albo których dzieci uczęszczają do innych placówek...? Jest to z pewnością ciekawe pole do współpracy. Filia BOK przy ulicy Estrady mogłaby promować inicjatywę, a przestrzeń boiska mogłaby być wykorzystywana do organizowania jej wydarzeń.

Wicedyrektorka szkoły przy ul. Arkuszowej 202 przyznała, że nigdy nie odwiedziła Filii przy ulicy Estrady. Natomiast słyszała wiele pozytywnych opinii na temat tego miejsca i deklaruje chęć współpracy. Wicedyrektorka przed objęciem swojego stanowiska pełniła funkcję kierownika świetlicy – doskonale wie zatem, jakie są potrzeby dzieci, i jest otwarta na wszelkie dodatkowe zajęcia, w których będą mogli brać udział uczniowie jej szkoły. W trakcie rozmowy obie respondentki potwierdziły, że nie ma żadnych przeszkód, aby uczniowie uczestniczyli w zajęciach organizowanych w Filii BOK przy ulicy Estrady rano, albo w ramach zajęć świetlicy.

Badacz Fundacji Obserwatorium przedstawił obecną ofertę Filii i opowiedział, jakie zajęcia, warsztaty, inicjatywy są organizowane (wyprawy survivalowe i przyrodnicze w Kampinosie; zajęcia z ceramiki; praktyczne warsztaty z różnorodnych technik artystycznych). Badacz przedstawił również inicjatywę założenia uli na terenie Filii – obie respondentki przyznały, że są to ciekawe obszary do współpracy ze szkołą.

Szkoła przy ulicy Arkuszowej 202 ma dość bogaty program zajęć i imprez – te ostatnie, zdaniem respondentek, gromadzą dużą grupę dzieci, rodziców oraz ich znajomych. Po przeprowadzeniu analizie strony internetowej szkoły można określić potencjalne obszary współpracy. Poniżej zaprezentowano przykłady wybranych punktów stycznych obu działalności:

- Dzień otwarty: możliwość zaprezentowania działalności Filii BOK;

- „Warszawska syrenka” – szkolny etap konkursu: możliwość współpracy w ramach przygotowań dzieci do konkursu;
- „Warsztaty przyrodnicze”: możliwość realizowania tego typu działań w ramach oferty Filii;
- Konkurs języka angielskiego „DREAM TEAM”: możliwość przygotowania dzieci do konkursu przez lektorów współpracujących z Filią BOK;
- „Dzień Ziemi”: zorganizowanie wspólnej inicjatywy;
- „Konkursy plastyczne”: wsparcie uczniów przez warsztatowców z Filii;
- „Piknik Rodzinny”: możliwość zaprezentowania działalności Filii.

„Rozpocznijmy współpracę!”

Respondentki zwróciły uwagę, że program zajęć dodatkowych jest tworzony przed rozpoczęciem roku szkolnego, dlatego istotne jest, aby otrzymały one ofertę możliwej współpracy najpóźniej w trzecim tygodniu sierpnia. Dodatkowo warto zorganizować spotkanie Wicedyrektorki szkoły oraz Kierowniczkę Filii – nawiązanie bezpośredniej relacji, omówienie warunków i możliwości współpracy, a nawet wypracowanie pomysłów na wspólne inicjatywy, jest jak najbardziej możliwe, gdyż obu stronom zależy na zawiązaniu partnerstwa.

Respondentki zadeklarowały również możliwość współpracy w ramach wzajemnej promocji: na terenie szkoły można zamieszczać informacje o działaniach realizowanych przez Filię BOK przy ulicy Estrady. Natomiast w siedzibie Filii można informować o działaniach realizowanych przez szkołę. Dyrektorka szkoły zaproponowała, żeby działalność Filii promować również w szkole przy ulicy Kasznicy 1 – podkreśliła, że nie ma do tego żadnych przeciwwskazań.

KOŚCIÓŁ Z PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ ŚWIĘTEGO IGNACEGO LOYOLI PRZY UL. WÓYCICKIEGO 14A

Ksiądz Proboszcz został wytypowany do rozmowy jako ważna postać w społeczności lokalnej, nie tylko przez kierowniczkę Filii BOK, ale również przez mieszkańców. Mieszkańcy podkreślali, że Kościół pełni bardzo ważną funkcję integracyjną i społeczną, że warto nawiązać współpracę z Księdzem Proboszczem, który może informować w trakcie mszy o wydarzeniach, które odbywają się w Filii BOK. Twierdzili, że dzięki temu więcej mieszkańców dowie się o ciekawych inicjatywach, co może zwiększyć frekwencję mieszkańców Wólki Węglowej podczas wydarzeń Filii. Rozmowa została przeprowadzona z Ojcem Wikariuszem w godzinach pracy Kancelarii.

Kościół i Filia BOK = ważne miejsca dla społeczności lokalnej.

Respondent podkreślił, że Kościół realizuje zupełnie inne działania i cele niż instytucja kultury i że tak powinno być (każda z instytucji ma swoje zadania do realizacji i nie powinno się „wchodzić sobie w drogę”). Podkreślił jednak, że niektóre obszary mogą/ są zbieżne i właśnie „tu” jest pole do współpracy.

Ojciec Wikariusz zaznaczył, że podczas mszy ksiądz nie może informować o wszystkich działaniach realizowanych przez Filię BOK przy ulicy Estrady, lecz podkreślił, że Kościół z chęcią wspiera inicjatywy na rzecz mieszkańców. Działania, które mają na celu łączyć mieszkańców lub wspierać działania oddolne, należy promować.

Deklaracja współpracy

Respondent przyznał, że nie ma żadnych przeszkód, aby rozpocząć współpracę z Filią BOK przy ulicy Estrady, szczególnie, że takie działania były już podejmowane. Podkreślił, że Ksiądz Proboszcz zazwyczaj angażuje się w inicjatywy, do których jest zapraszany, że kościół współpracuje z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które się do niego zgłaszają.

Poinformowanie księży o działaniach realizowanych przez Filię BOK wydaje się kluczowe. Respondent podkreślił, że żaden z pracowników Filii nie podjął w ostatnim czasie próby nawiązania mocniejszej relacji z kościołem. Ksiądz Wikariusz, zapytany, jaka jest droga formalna, aby współpracę z instytucją rozpocząć, stwierdził, że księża są dostępni w parafii. Jest możliwość kontaktu telefonicznego oraz mailowego, ale – jak podkreślił – najlepiej jest umówić się z Księdzem Proboszczem i przyjechać osobiście – taki kontakt jest preferowany i najbardziej efektywny.

Gdy badacz przedstawił działania, które są realizowane przez Filię BOK, z mocnym podkreśleniem tych, które mają na celu integrację, oraz które są realizowane w ramach Programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2018, respondent przyznał, że nie wiedział, jak prężnie ośrodek funkcjonuje oraz że zaprezentowane działania są godne pochwały i wsparcia.

W trakcie wywiadu badacz przedstawił również wyniki przeprowadzonej diagnozy, które były podstawą do określenia przez respondenta potencjalnych obszarów współpracy (oprócz wsparcia w działaniach informacyjnych). Najdokładniej omówionym w trakcie rozmowy obszarem była kwestia angażowania mieszkańców w działania mające na celu wsparcie osób potrzebujących. Kościół posiada informacje o tym, jakie osoby z parafii potrzebują takiego wsparcia – które ze względu na choroby lub inne problemy nie mogą wychodzić z domu. Na tym polu możliwe byłoby nawiązanie współpracy np. w ramach wypożyczalni książek – wolontariusze (inni mieszkańcy) mogliby społecznie dostarczać książki takim osobom.

Wnioski cząstkowe z wywiadów z partnerami instytucjonalnymi:

- Szkoła obecnie nie prowadzi stałej współpracy z Filią;
- Szkoła Filialna im. Zygmunta Sokołowskiego przy ul. Arkuszowej 202 oraz Szkoła Podstawowa nr 273 im. dr. Aleksandra Landy w Warszawie są zainteresowane szeroką współpracą z Filią BOK przy ulicy Estrady 112;

- Dzieci ze szkoły przy ul. Arkuszowej 202 korzystają z oferty Filii w ramach zajęć szkolnych: uczestniczą w płatnych koncertach i przedstawieniach, są obecne na różnorodnych spotkaniach tematycznych;
- Szkoła w ostatnich dwóch latach nie otrzymała żadnej oferty oraz informacji, w jakich obszarach i na jakich warunkach mogłaby współpracować z Filią BOK;
- Wicedyrektorka szkoły przy ul. Arkuszowej 202 zna Filię, ale nigdy nie była jej gościem;
- Nie ma żadnych przeszkód, aby uczniowie uczestniczyli w zajęciach organizowanych w Filii BOK przy ulicy Estrady w godzinach porannych albo w ramach zajęć świetlicy;
- Obie respondentki oceniły pozytywnie działalność Filii BOK przy ulicy Estrady;
- Zdiagnozowano kilka obszarów, w ramach których Filia BOK oraz Szkoła przy ulicy Arkuszowej 202 mogłaby rozpocząć współpracę;
- Program zajęć dodatkowych realizowanych w ramach działalności szkoły jest tworzony przed rozpoczęciem roku szkolnego;
- Respondentki zadeklarowały możliwość współpracy w ramach wzajemnej promocji;
- Kościół oraz instytucja kultury realizują zupełnie inne działania i mają różne cele. Nie powinny ingerować w swoje działania;
- Niektóre obszary są zbieżne dla kościoła oraz Filii BOK – istnieje możliwość do współpracy;
- Podczas mszy ksiądz nie może informować o wszystkich działaniach realizowanych przez Filię BOK przy ulicy Estrady;
- Kościół z chęcią wspiera inicjatywy na rzecz mieszkańców;
- Kościół zadeklarował wsparcie w promowaniu inicjatyw skierowanych do mieszkańców;
- Ksiądz Proboszcz zazwyczaj angażuje się w inicjatywy, do których jest zapraszany. Kościół współpracuje z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które się do niego zgłaszają;
- Żaden z pracowników Filii BOK nie podjął w ostatnim czasie próby nawiązania mocniejszej relacji z kościołem;
- Najefektywniejszą drogą do nawiązania współpracy z kościołem jest kontakt osobisty (spotkanie);
- Kościół posiada informacje o tym, które osoby z parafii potrzebują wsparcia. Jest to potencjalny obszar współpracy, np. w ramach wypożyczalni książek.

Wywiady z lokalnymi aktywistami i rozmowy nieformalne

Filia Bok przy ulicy Estrady 112 na stałe współpracuje z grupą mieszkańców, których zaangażowanie wykracza poza standardowe uczestnictwo w ofercie instytucji. Osoby te prowadzą zajęcia i warsztaty, angażują się we współtworzenie oferty Filii oraz MAL Studnia. Poniżej zaprezentowano analizę wywiadów przeprowadzonych z lokalnymi aktywistami oraz analizę rozmów nieformalnych zrealizowanych w trakcie inicjatyw organizowanych przez Filię: Dnia Sąsiada –

pikniku sąsiedzkiego na tarasie; warsztatów kompetencyjnych i twórczych, spotkania konsultacyjnego wniosków – realizowanego w ramach projektu „Akcja Od-Nowa: sąsiedzi łączcie się!”.

Relacje wewnątrz lokalnej społeczności

Mieszkańcy Wólki Węglowej stanowią wyjątkowy przykład społeczności, na tle miasta stołecznego Warszawy. Lokalni liderzy stwierdzają, że „wszyscy się tutaj znają” i, co więcej, duża grupa mieszkańców jest spokrewniona. „Połowa tej wsi to moja rodzina” – podkreślał jeden z rozmówców. Relacje pokrewieństwa sprawiają, że bezpośredni kontakt wewnątrz grupy jest naturalny i, zdaniem rozmówców nie ma żadnych trudności w organizowaniu wspólnych działań, a wymiana informacji prowadzona jest przede wszystkim niesformalizowanymi kanałami: poprzez bezpośredni kontakt telefoniczny lub spotkania. Dodatkowo, wielu mieszkańców Wólki Węglowej (i nie tylko, również okolicznych miejscowości i terenów) łączy kontakty sąsiedzkie i przyjacielskie – to kolejne relacje/ znajomości, w ramach których mieszkańcy się komunikują i spotykają.

Według rozmówców struktura demograficzna Wólki Węglowej zmienia się. Pojawiają się nowe budynki, wprowadzają nowi mieszkańcy, którzy nie są jeszcze tak mocno związani ze społecznością lokalną jak osoby mieszkające tam od pokoleń. Zdaniem jednego z rozmówców jest to grupa, do której warto dotrzeć i zainspirować do wspólnego działania. Zdaniem mieszkańców, Filia BOK może stać się miejscem, gdzie będzie się nawiązywać relacje z nowymi osobami.

Lokalni liderzy i aktywiści a MAL Studnia

Wszyscy rozmówcy angażują się we współtworzenie oferty – z mniejszym lub większym zaangażowaniem. Osoby te wiedzą, na czym polega działalność Miejsca Aktywności Lokalnej Studnia, i, co ważne, nie oddzielają jej od stałej działalności instytucji. Dla nich Filia BOK oraz MAL Studnia to jeden byt oraz przestrzeń do realizacji swoich pasji, spotkań z mieszkańcami, nauki i edukacji.

Warto zaznaczyć, że w trakcie rozmów ponownie (jak w przypadku wcześniejszych działań badawczych) pojawiła się kwestia zasad funkcjonowania MAL Studnia. Pojawiły się pytania o to, czy jest możliwość sfinansowania przez instytucję materiałów niezbędnych do realizacji działań w ramach MAL albo w jaki sposób można korzystać z przestrzeni.

Rozmówcy wiedzą, że zespół jest otwarty na ich propozycje, natomiast brakuje im konkretnych informacji i wytycznych, w jaki sposób mogą wdrożyć swoje pomysły w życie: kiedy jest dostępna przestrzeń dla mieszkańców w ramach MAL Studnia, czy mogą liczyć na wsparcie finansowe inicjatyw oddolnych (np. zakup materiałów niezbędnych do przeprowadzenia warsztatów dla mieszkańców).

Dostępność przestrzeni na działania mieszkańców w ramach MAL Studnia oraz informacje, w jaki sposób można korzystać z tego miejsca, to istotne kwestie, które pracownicy instytucji powinni przeanalizować. Jak się okazuje, mieszkańcy spotykają się u siebie w domach nie tylko w celach towarzyskich, ale również, aby wspólnie tworzyć, uczyć się od siebie nawzajem. Jedna rozmówczyni przyznała, że nie widzi problemu, aby takie inicjatywy organizować w przestrzeni MAL Studnia. Dodatkowo, rozmówcy deklarowali potrzebę zaistnienia miejsca, w którym można by się spotkać na kawę czy pogawędkę. Otwarcie się MAL Studnia na takie inicjatywy może zaprocentować większym zaangażowaniem w jego działalność mieszkańców. Podczas jednej z rozmów pojawił się pomysł, aby opracować wytyczne, w jaki sposób można skorzystać z przestrzeni – to może być krótka informacja (w punktach), przedstawiająca całą procedurę wykorzystania przestrzeni w ramach MAL. Dodatkowym działaniem, które umożliwiłoby większe zaangażowanie się w działalność MAL, może być kalendarz dostępności miejsca – niektórzy rozmówcy informowali, że nie wiedzą, kiedy przestrzeń jest dla nich dostępna – taka informacja przydałaby się w trakcie planowania oddolnych inicjatyw.

Kalendarz dostępności przestrzeni w ramach MAL można opracować na kilka sposobów. To może być kalendarz elektroniczny/ grafik umieszczony na stronie instytucji, gdzie będą wpisywane informacje, kiedy sala jest wolna. Można stworzyć zakładkę na stronie internetowej MAL Studnia, dedykowaną mieszkańcom, gdzie znajdą oni wszystkie potrzebne informacje na temat możliwości wykorzystania przestrzeni. Można ją aktualizować na bieżąco, lecz z odpowiednim wyprzedzeniem, a osoby mocniej zaangażowane w tworzenie oferty instytucji informować indywidualnie. Wydaje się, że możliwości i pomysłów jest wiele, warto jednak wypracować te zasady oraz narzędzia wspólnie z zainteresowanymi, aby odpowiadały one ich potrzebom.

„Tu jest serce”

Rozmówcy mówili o Filii wyłącznie w pozytywnym kontekście. Cenią sobie relacje z pracownikami, które są mało sformalizowane – kadre opisują jako osoby pełne pasji i zaangażowania w lokalną działalność. Osoby zaangażowane w działalność instytucji opisują ją jako centralne miejsce spotkań z mieszkańcami – jeden z nich opisał ją jako „serce” lokalnej społeczności. W trakcie prowadzonych rozmów podkreślano miłą atmosferę, która panuje na co dzień w instytucji oraz podczas zajęć i wydarzeń organizowanych na rzecz mieszkańców.

Mieszkańcy są chętni do współorganizacji różnorodnych inicjatyw, działania na rzecz lokalnej społeczności, spędzania wspólnie czasu. Dodatkowo deklarują swoje wsparcie w działaniach informacyjno-promocyjnych oraz tych związanych z pozyskiwaniem nowych odbiorców. Filia zajmuje bardzo ważne miejsce w świadomości wielu mieszkańców. Jest to nieoceniony kapitał i potencjał, który niektóre instytucje kultury budują latami. Mieszkańcy posiadają dużą wiedzę na

temat swojej społeczności i spraw lokalnych, są w stanie dotrzeć do grup nieuczestniczących w ofercie instytucji i we współpracy z Filią zaangażować je do wspólnych działań.

Wnioski cząstkowe wywiadów z lokalnymi aktywistami i rozmów nieformalnych:

- Filia Bok na stałe współpracuje z grupą mieszkańców, których zaangażowanie wykracza poza standardowe uczestnictwo w ofercie instytucji;
- Mieszkańców Wólki Węglowej łączą silne relacje oparte na pokrewieństwie lub wieloletniej znajomości;
- Należy podjąć działania na rzecz nawiązania współpracy z mieszkańcami, którzy mieszkają w okolicy od niedawna;
- Rozmówcy traktują instytucję jako jeden byt, nie rozdzielają jej na Filię oraz MAL Studnia;
- Rozmówcy wiedzą, że zespół jest otwarty na ich propozycje;
- Zaangażowanym mieszkańcom brakuje konkretnych informacji i wytycznych (harmonogram dostępności przestrzeni, informacja o możliwościach wsparcia finansowego inicjatyw oddolnych);
- Rozmówcy cenią sobie niesformalizowane relacje z pracownikami oraz ich otwartość;
- Pracownicy Filii są opisywani jako osoby pełne pasji i zaangażowania w lokalną działalność;
- Filia to centralne miejsce spotkań mieszkańców – „serce” lokalnej społeczności;
- Mieszkańcy są chętni do współorganizacji różnorodnych inicjatyw, działania na rzecz lokalnej społeczności, spędzania wspólnie czasu;
- Mieszkańcy deklarują swoje wsparcie w działaniach informacyjno-promocyjnych oraz tych związanych z pozyskiwaniem nowych odbiorców;
- Mieszkańcy posiadają dużą wiedzę na temat swojej społeczności i spraw lokalnych, chcą się zaangażować w pozyskiwanie nowych odbiorców.

III.6. Ankieta

W ramach realizowanych działań opracowano i przeprowadzono ankietę wśród uczestników działań Filii BOK przy ulicy Estrady 112. W badaniu udział wzięły 63 osoby i objęto nim następujące zajęcia: Akademia Einsteina, Angielski/hiszpański, Chór, Fitness1, Fitness2, Robotyka, Świat gliny, Angielski dorośli, Angielski dzieci/dorośli, Teatr Forum, Zumba.

Ankieta zawierała pytania na temat płci, wieku, miejsca zamieszkania respondentów oraz źródła informacji o ofercie instytucji, z których najczęściej korzystają odbiorcy.

Po konsultacjach, ostatecznie wyznaczono następujące rejony zamieszkania, które zostały wpisane jako opcje do wyboru w ankiecie:

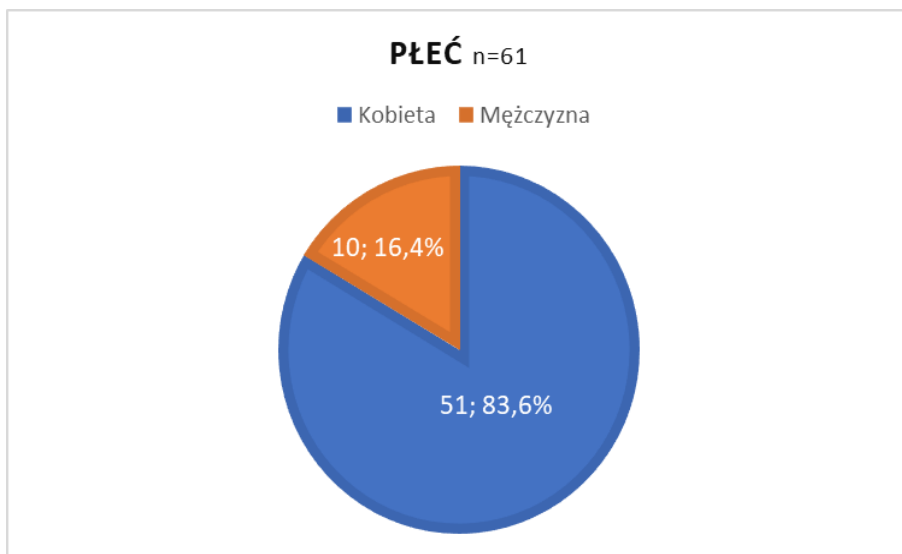
1. Wólka Węglowa
2. Młociny
3. Placówka
4. Radiowo
5. Chomiczówka
6. Huta
7. Inna część Bielany
8. Inna dzielnica Warszawy
9. Poza Warszawą: Łaski
10. Poza Warszawą: Izabelin
11. Poza Warszawą: Mościska
12. Poza Warszawą: Łomianki/Dąbrowa
13. Poza Warszawą: inne

Również po konsultacjach utworzono ostateczną listę kanałów komunikacyjno-informacyjnych:

1. Informacja w MAL, w domu kultury na Estrady
2. Kontakt telefoniczny
3. Internet (strona domu kultury)
4. Facebook
5. E-mail
6. Prasa lokalna
7. Informator kulturalny
8. Plakaty
9. Ulotki
10. Centrum Informacji
11. Rodzina/znajomi
12. Urząd dzielnicy Bielany

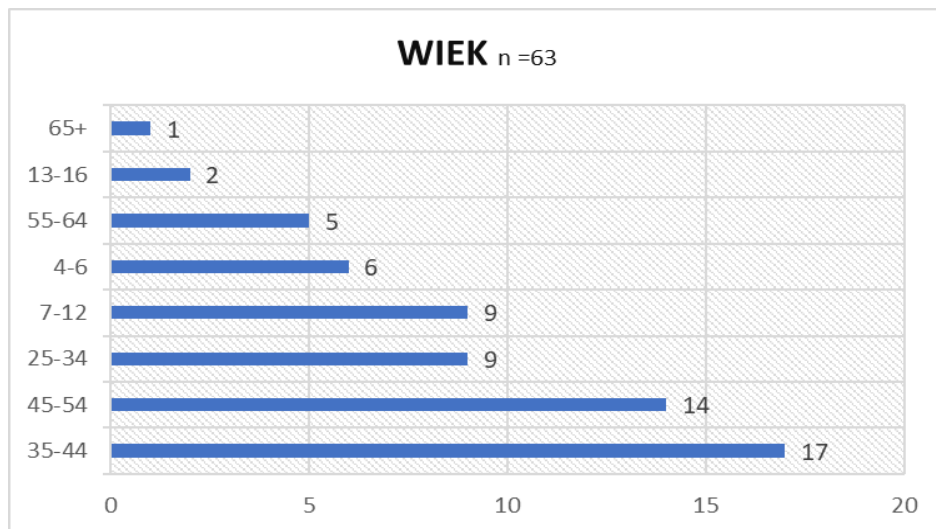
Ogólna charakterystyka badanej grupy

Na pytanie o płeć odpowiedzi udzieliło 61 z 63 ankietowanych, uczęszczających na zajęcia stałe. Zdecydowaną większość uczestników oferty kulturalnej Filii stanowią kobiety: 51 kobiet i 10 mężczyzn (83,6% vs 16,4%).

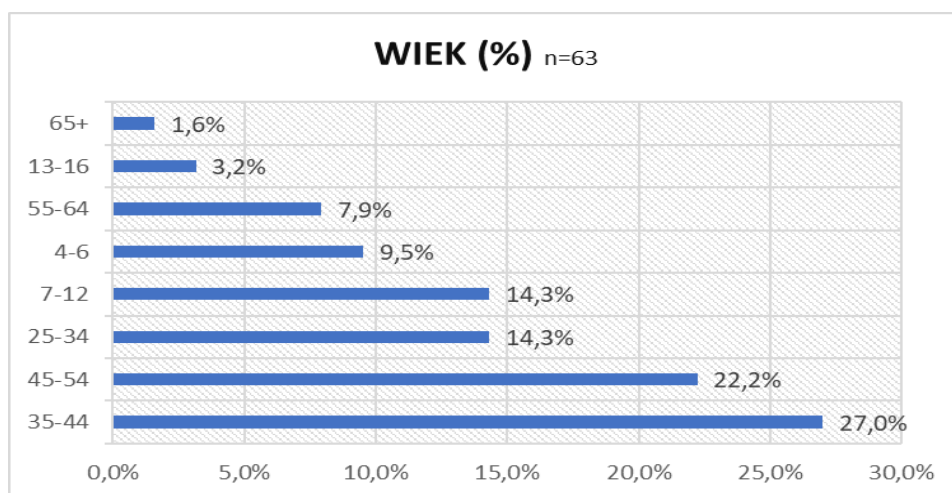

Wykres nr 1: Odbiorcy Filii BOK – płeć w %

Na pytanie o wiek odpowiedzieli wszyscy ankietowani. Zgodnie z wynikami największą grupę odbiorców stanowią osoby w wieku 35-44 lata, następnie osoby w wieku 45-54 lata. Reasumując, osoby w przedziale wiekowym od 35 do 54 lat stanowią połowę przebadanej grupy. Mniej więcej po środku plasują się reprezentanci 4-12, 25-34 oraz 55-64-latków. Najmniejszą grupę uczestników stanowią seniorzy oraz osoby w wieku 13-16 lat. Grupa młodzieży od 17 do 24 roku życia nie została odnotowana podczas badań ankietowych.

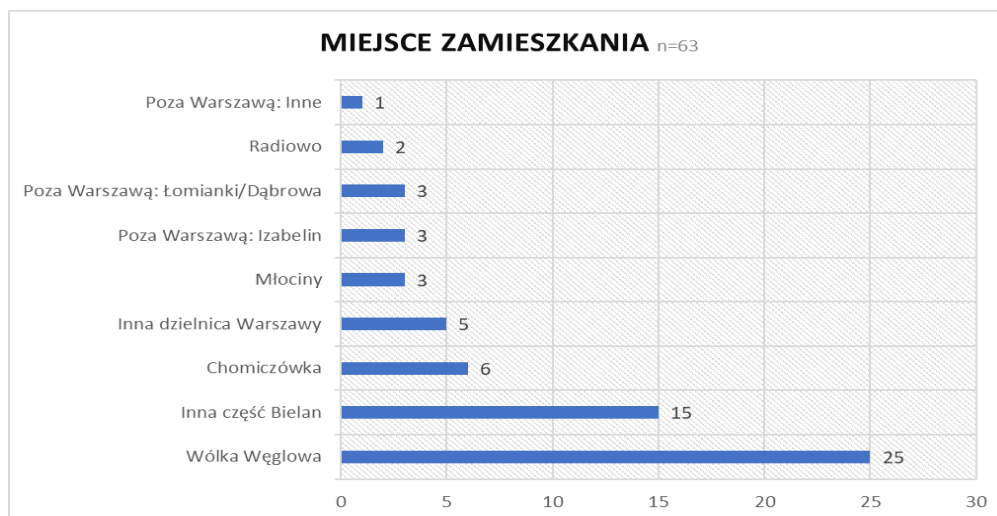

Wykres nr 2: Odbiorcy Filii BOK – wiek w %

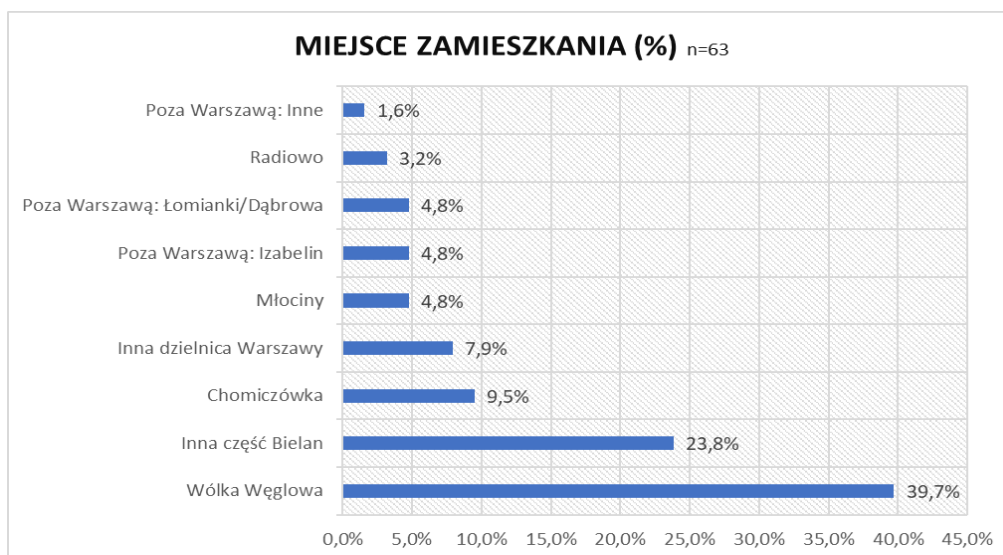

Wykres nr 3: Odbiorcy Filii BOK – wiek w %

Największa grupa uczestników to mieszkańcy Wólki Węglowej, czyli najbliżsi sąsiedzi. Stanowią oni blisko 40% wszystkich ankietowanych. Warto zwrócić uwagę, że nie odnotowano osób z Placówki, a przedstawiciele Radiowa oraz Młocin stanowią łącznie niecałe 5% odbiorców oferty. Dużą grupą są przedstawiciele innych części Bielan. Mieszkańcy innej części Bielania oraz Wólki Węglowej stanowią ponad 60% przebadanej próby.

Wykres nr 4: Odbiorcy Filii BOK – miejsce zamieszkania

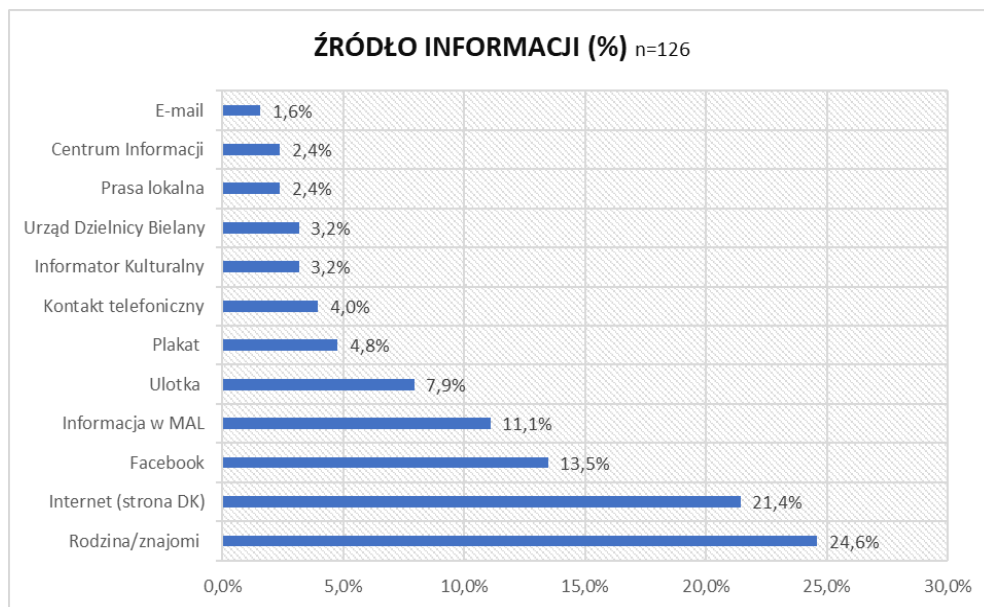

Wykres nr 5: Odbiorcy Filii BOK – miejsce zamieszkania w %

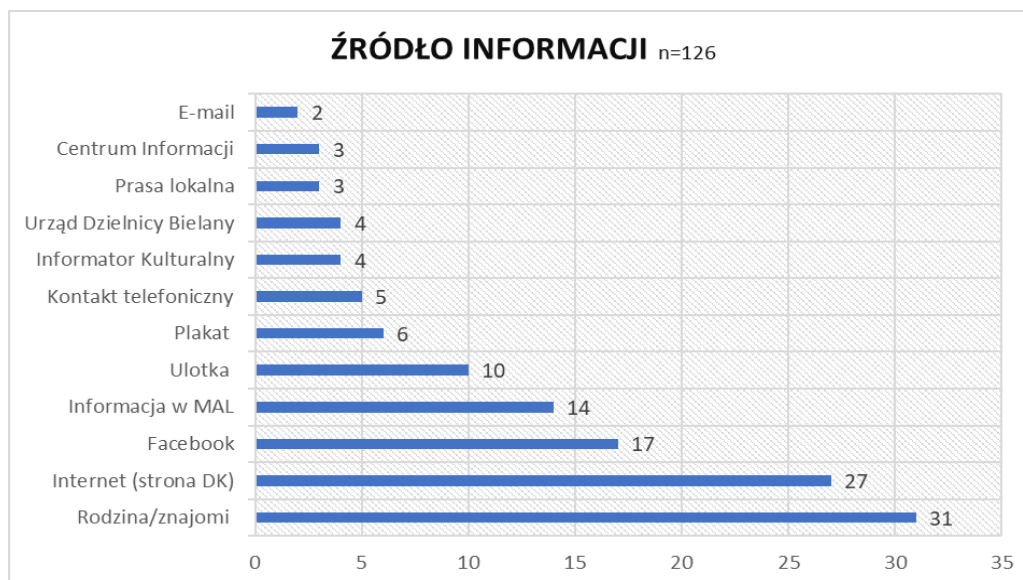
Warto zaznaczyć, że ankieta dawała możliwość zaznaczenia kilku opcji w odpowiedzi na pytanie o źródło informacji o ofercie. Łącznie uzyskano 126 rekordów/ odpowiedzi. To wskazuje na to, że ankietowani korzystają z więcej niż jednego źródła informacji na temat oferty instytucji. Uczestnicy czerpią wiedzę przede wszystkim z Internetu: strony Filii (21,4%) oraz profilu na portalu społecznościowym Facebook (14,5%) – łącznie 46%. Kolejnym źródłem zaznaczanym przez ankietowanych jest rodzina i znajomi (24,6 %). W tym przypadku warto zwrócić uwagę

na tabelę, prezentującą liczbę trafnych odpowiedzi. Prawie połowa ankietowanych polega na informacji od znajomych i członków rodziny.

Mniejszym powodzeniem cieszą się następujące źródła informacji: ulotki (7,9%), plakaty (4,8%), kontakt telefoniczny (4,0%), informator kulturalny (3,2%), Urząd Dzielnicy Bielany (3,2%), prasa lokalna (2,4%), Centrum Informacji (2,4%), E-mail (1,6%).

Wykres nr 6: Odbiorcy Filii BOK – źródło informacji

Wykres nr 7: Odbiorcy Filii BOK – źródło informacji w %

Poniższa tabela przedstawia relację pomiędzy typem zajęć oraz miejscem zamieszkania ankietowanych. Warto zauważyć, że w większości zajęć biorą udział najbliżsi sąsiedzi Filli (7 na 11). Natomiast uwagę przykuwają również te zajęcia, w których udział biorą przede wszystkim mieszkańcy innych dzielnic Warszawy – Teatr Forum (3 osoby z innej dzielnicy; 1 osoba z Młocin).

Tabela nr 5: Rodzaj zajęć a miejsce zamieszkania

Akademia Einsteina	13
Inna część Bielan	5
Chomiczówka	4
Wólka Węglowa	3
Inna dzielnica Warszawy	1
Angielski/hiszpański	4
Wólka Węglowa	3
Chomiczówka	1
Chór	7
Wólka Węglowa	4
Inna część Bielan	1
Inna dzielnica Warszawy	1
Poza Warszawą: Łomianki/Dąbrowa	1
Fitness1	14
Inna część Bielan	5
Wólka Węglowa	5
Chomiczówka	1
Poza Warszawą: Inne	1
Poza Warszawą: Izabelin	1
Radiowo	1
Fitness2	2
Poza Warszawą: Izabelin	2
Robotyka	7
Wólka Węglowa	4
Inna część Bielan	2
Poza Warszawą: Łomianki/Dąbrowa	1
Świat gliny	5
Inna część Bielan	2
Młociny	2
Radiowo	1
Tatiana dorośli	1
Poza Warszawą: Łomianki/Dąbrowa	1
Tatiana dzieci/dorośli	3
Wólka Węglowa	3

Teatr Forum	4
Inna dzielnica Warszawy	3
Młociny	1
Zumba	3
Wólka Węglowa	3
Suma końcowa	63

Wnioski cząstkowe z ankiety

Mocne strony:

- Większość uczestników oferty kulturalnej Filii stanowią kobiety;
- Największą grupę odbiorców stanowią osoby w przedziale wiekowym od 35 do 54 lat;
- Największa grupa uczestników oferty to mieszkańcy Wólki Węglowej;
- W ofercie bierze udział duża grupa mieszkańców innych części Bielan;
- Ankietowani korzystają z więcej niż jednego źródła informacji na temat oferty instytucji;
- Uczestnicy czerpią informację przede wszystkim z Internetu;
- Istotnym źródłem informacji jest rodzina i znajomi;
- W niektórych zajęciach udział biorą przede wszystkim mieszkańcy innych dzielnic Warszawy.

Słabe strony:

- Najmniej liczną grupą są seniorzy oraz osoby w wieku 13-16 lat;
- Wśród ankietowanych nie pojawili się przedstawiciele grupy wiekowej od 17 do 24 lat;
- W przebadanych zajęciach nie odnotowano udziału mieszkańców Placówki;
- Mieszkańcy Radiowa oraz Młocin stanowią niecałe 5% odbiorców oferty.

Zagrożenia:

- W ofercie bierze udział duża grupa mieszkańców innych części Bielan.
- W niektórych zajęciach udział biorą przede wszystkim mieszkańcy innych dzielnic Warszawy.

IV. Rekomendacje

Materiał pozyskany w trakcie badań zawiera wiele ciekawych wskazówek (w niektórych przypadkach bardzo szczegółowych), które można bezpośrednio wykorzystać i wdrożyć w działalność instytucji. Zaprezentowane poniżej obszary powstały w wyniku pogrupowania poszczególnych wniosków cząstkowych z każdego badania i odnoszą się do najważniejszych i aktualnych wyzwań stojących przed instytucją.

Nieobecni...

Zgodnie z wynikami badań największą grupę uczestników oferty kulturalnej stanowią mieszkańcy Wólki Węglowej. Wyniki wskazują również, że w ofercie przeważają kobiety. Największa grupa odbiorców to osoby w przedziale wiekowym od około 30 do około 54 lat. Mieszkańcy Radiowa oraz Młocin – obszarów położonych w najbliższym sąsiedztwie Filii, stanowią niecałe 5% odbiorców, natomiast obecność mieszkańców Placówki w ogóle nie została odnotowana podczas badań ankietowych przeprowadzonych w Filii. Wyniki również dość jednoznacznie wskazują dwie grupy najmniej obecnych w działaniach Filii. Są to: młodzież oraz seniorzy.

Młodzież

Rekomendacje:

- Nawiązanie współpracy z podmiotami, które skupiają młodzież, a prowadzą swoją działalność w bliskim sąsiedztwie instytucji.
- Bezpośrednie dotarcie do młodzieży i wspólne wypracowanie działań, które mogą podejmować w Filii/ MAL Studnia.
- Zaangażowanie obecnych przedstawicieli młodego pokolenia do promocji Filii wśród swoich rówieśników.

Zdecydowanie można dostrzec, że „wielkim” nieobecnym w ofercie Filii jest grupa młodzieży. Badani podkreślali, że jest to zjawisko obserwowane na większą skalę. Mówili, że uczestnictwo młodzieży w skali ogólnopolskiej plasuje się na niskim poziomie. Jest to oczywiście subiektywne odczucie badanych, którzy argumentowali swoje opinie tym, że młodzież głównie „siedzi w Internecie” lub „jeździ do miasta”. Należy jednak w tym miejscu przypomnieć definicję uczestnictwa w kulturze, która obejmuje również „pisanie przez kogoś wierszy, publikowanie wpisów na blogu internetowym, tworzenie muzyki „garażowej” lub amatorskich filmików, bez zamiaru profesjonalizacji tej działalności. (...) [Dodatkowo] to wszelkie aktywności podejmowane w domu, czyli między innymi oglądanie telewizji, słuchanie radia, korzystanie z Internetu”.

Można odnieść wrażenie, że badani rozumieli uczestnictwo w kulturze w bardziej tradycyjny sposób, pomijając cały aspekt nowych technologii, które można wykorzystać. „Autorzy raportu Statystyka kultury w Polsce i Europie wskazują natomiast na fakt, że w Polsce brakuje danych statystycznych na temat kultury w internecie – wciąż za mało o nim wiemy i nie nadążamy za jego dynamiką, a z całą pewnością staje się on jednym z głównych, pozainstytucjonalnych obiegów kultury”¹³.

Dlatego też opinie badanych mogą mijać się ze stanem faktycznym, aczkolwiek nie zmienia to faktu, że młodzieży w Filii przy ul. Estrady właściwie nie ma (to również potwierdzają pracownicy oraz dane z przeprowadzonej ankiety). Głębsze przeanalizowanie tego obszaru jest szczególnie wskazane, gdyż zgodnie z badaniem uczestnictwa ludności w kulturze w 2014 roku w Polsce, przeprowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny: „We wszystkich wyszczególnionych formach działalności organizowanej przez domy i ośrodki kultury (...) [n]ajbardziej aktywne były osoby z najmłodszej grupy wieku – 15-24 lata (z wyjątkiem udziału w organizowanych odczytach, prelekcjach i dyskusjach) – zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet”¹⁴. Warto więc poszukać odpowiedzi na pytanie: dlaczego młodzież nie uczestniczy w działaniach Filii?

Przeprowadzone badania nie wskazują jednoznacznej odpowiedzi. Można jednak przypuszczać, że na taki stan rzecz mogą składać się następujące przyczyny:

- Brak osób w tym wieku w najbliższej okolicy;
- Młodzież nie wie o istnieniu instytucji;
- Młodzież nie zna oferty Filii;
- Młodzież nie odnajduje w ofercie Filii interesującej ich tematyki;
- Młodzież nie chce uczestniczyć w działaniach domów kultury.

Zdecydowanie warto podjąć działania, które będą miały na celu propagowanie informacji na temat samej instytucji: „tu jesteśmy i zapraszamy”. Natomiast pod kątem współpracy z młodzieżą należałoby wcześniej zadbać o odpowiednią ofertę lub przekaz – skierowane do tej grupy (język, zakres tematyczny, propozycje współpracy etc.); żeby osoby potencjalnie zainteresowane uczestnictwem nie rozczarowały się na samym początku brakiem interesujących ich działań.

Ciekawym działaniem mogłyby być warsztaty/ spotkania z młodzieżą, organizowane w szkołach, które nie miałyby na celu *stricto* edukacji kulturalnej, lecz lepsze poznanie jej potrzeb względem Filii. Można je połączyć z większą akcją, która swoje zwieńczenie miałaby w siedzibie

¹³ Janicka-Olejnik, E., *Uczestnictwo Polaków w kulturze...*, dz. cyt., s. 57-75, 73.

¹⁴ GUS, *Uczestnictwo ludności w kulturze w 2014 r.*, s. 88.

instytucji – np. wspólne wypracowanie jednego działania/ schematu współpracy, gotowego do wdrożenia w instytucji (konkurs, projekt). Warto również przeprowadzić rozeznanie, czy w okolicznych szkołach funkcjonują kółka zainteresowań lub inne grupy nieformalne skupiające młodzież, a jeśli tak, to nawiązać z nimi współpracę¹⁵.

Ważnym pośrednikiem w procesie angażowania młodzieży mogą być koleżanki oraz koledzy, którzy z oferty jednak korzystają (zgodnie z badaniami ankietowymi ok. 3%). Jak wskazują wyniki działań badawczych, dla odbiorców ważnym kanałem pozyskiwania informacji na temat oferty Filii jest bezpośredni kontakt z rodziną i znajomymi. Warto wykorzystać ten niewielki potencjał, związany z obecnością młodych osób, i zaangażować je do propagowania informacji na temat instytucji.

Seniorzy

Rekomendacje:

- Nawiązanie współpracy z podmiotami, które skupiają seniorów, a prowadzą swoją działalność w bliskim sąsiedztwie instytucji.
- Nawiązanie współpracy z aktywnymi seniorami uczestniczącymi w działaniach Klubu Seniora.
- Włączenie grupy seniorów w działania Filii poprzez wspólne zaplanowanie inicjatyw, które mogą oni realizować w ramach MAL.

Seniorzy to druga najmniej liczna grupa odbiorców oferty instytucji. W ankiecie odnotowano tylko jedną osobę powyżej 60 roku życia. W budynku Filii od lat funkcjonuje Klub Seniora, który regularnie organizuje tu swoje spotkania i wydarzenia. Nie odnotowano jednak, aby oba „podmioty” prowadziły współpracę. Natomiast warto wykorzystać bezpośredni kontakt z uczestnikami Klubu, którzy w przestrzeni Filii oraz MAL Studnia bywają regularnie.

Zgodnie z wynikami innych, niezależnych badań seniorzy mogą stanowić interesującą i mocno angażującą się grupę odbiorców. Według raportu z badań pt.: „Po co seniorom kultura? Badania kulturalnych aktywności osób starszych”, opracowanego przez Związek Miast Polskich w partnerstwie z Centrum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu „Regionalnym Obserwatorium Kultury” (w ramach dofinansowania ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), 40% seniorów uważa się za osoby „tworzące kulturę” (m.in. haft i robótki ręczne, malarstwo i rysunek, śpiew, pisanie poezji lub prozy, gra na instrumencie). Według omawianych badań, co czwarta osoba w wieku seniorskim bierze udział w zajęciach zorganizowanych.

¹⁵ W ramach zrealizowanych badań zmapowano podmioty, które prowadzą swoją działalność na terenie dzielnicy Bielany oraz w najbliższych okolicach instytucji. Opracowane tabele mogą stanowić punkt wyjścia do planowania współpracy z potencjalnymi partnerami.

Przede wszystkim wokalnych i tanecznych, następnie w plastycznych, teatralnych, kabaretowych, brydżowych, fotograficznych, literackich i rękodzielniczych. W ramach badania określono miejsca, w działaniach których zazwyczaj uczestniczą seniorzy – są to przede wszystkim domy kultury, uniwersytety III wieku i kluby seniora¹⁶.

Mieszkańcy okolicznych rejonów

Rekomendacje:

- **Prowadzenie bezpośrednich działań informacyjnych w rejonach, z których odnotowano najniższą liczbę uczestników.**
- **Angażowanie uczestników oferty do promowania działalności instytucji wśród grupy nieobecnej.**

Wśród odbiorców oferty instytucji odnotowano obecność mieszkańców innych części Bielan, a nawet innych dzielnic Warszawy. Natomiast procent mieszkańców, angażujących się w działania Filii z najbliższych rejonów (oprócz Wólki Węglowej), jest wyjątkowo niski, przy czym z Placówki nie odnotowano ani jednej osoby. Przerowadzone spacery etnograficzne realizowane były przede wszystkim w tych rejonach. Według badanych ich brak uczestnictwa w działaniach MAL Studnia i Filii jest spowodowany przede wszystkim brakiem czasu oraz brakiem informacji na temat instytucji. Na pewne sprawy pracownicy nie mogą mieć wpływu (np. brak czasu mieszkańców). Natomiast mogą działaniami promocyjnymi i informacyjnymi docierać do nowych odbiorców. Warto podejmować dodatkowe działania informacyjne w tych rejonach, aby dotrzeć do tych mieszkańców, którzy mogą mieć potrzebę uczestnictwa w kulturze, a informacja na temat instytucji jeszcze do nich nie dotarła.

Prze-Budowa wizerunku

Wnioski z badań wskazują na trzy istotne punkty, które dotyczą rozpoznawalności instytucji. Po pierwsze, instytucja i jej lokalizacja są znane w najbliższym otoczeniu – wśród najważniejszej grupy odbiorców. Po drugie, w świadomości mieszkańców instytucja funkcjonuje pod kilkoma nazwami: klub, filia, ośrodek, dom seniora, MAL. Po trzecie i ostatnie – mieszkańcy nie wiedzą, co to jest MAL i na jakich zasadach funkcjonuje.

Rekomendacje:

- **Kontynuacja działań promujących działalność Filii oraz MAL Studnia.**

¹⁶ Landsberg, P., Poprawski, M., Kieliszewski, P., Mękowski, M., Gojlik, A., Kuchta, J., Brodniewicz, M., *Po co seniorom kultura? Badania kulturalnych aktywności osób starszych*, Poznań 2012, s. 52-56.

- Informowanie mieszkańców, czym jest MAL Studnia (np. na odwrocie kolportowanych ulotek).
- Opracowanie spójnego planu rozwoju wizerunku.
- Zaangażowanie liderów lokalnych/ aktywnych mieszkańców do propagowania nowego wizerunku Filii.
- Zadbanie o znaki promujące instytucję w przestrzeni zewnętrznej (m.in. odnowienie tablicy przy wejździe do instytucji lub zamontowanie neonu).

Znajomość instytucji wśród najbliższych mieszkańców stanowi zdecydowanie dobry punkt wyjścia do planowania nowych działań merytorycznych oraz informacyjnych, w tym kampanii pozyskiwania nowych odbiorców. Istotną przeszkodę może stanowić kojarzenie instytucji z jej dawną działalnością, która była realizowana w siedzibie w latach ubiegłych. Obecny zespół pracowników podejmuje kroki, które mają na celu „odczarowanie” tego miejsca i pokazanie mieszkańcom, że jest ono obecnie tworzone w myśl idei: „odbiorca jest w centrum uwagi”. Działania te warto kontynuować i wzmacniać.

Na podstawie pozyskanych danych można odnieść wrażenie, że miejsca aktywności lokalnej, pomimo tego, że funkcjonują w Warszawie od wielu lat, nie są rozpoznawalne wśród mieszkańców. Wydaje się to być problemem na większą skalę, którego sama Filia BOK przy ul. Estrady 112 z pewnością nie rozwiąże. Warto jednak zadbać o informację i promocję idei MAL w najbliższym otoczeniu, gdyż, jak wynika z badań, ludziom brakuje takich przestrzeni, w których mogliby się spotykać z innymi mieszkańcami i realizować swoje pomysły.

Organizacja pracy

W 2017 roku w instytucji nastąpiły duże zmiany kadrowe (nowa kierowniczka, nowi pracownicy zadaniowi). Zespół jest względnie „młody” i w trakcie prowadzonych badań nadal zachodziły w nim transformacje. Pomimo krótkiego stażu wspólnej pracy, pracownikom udało się nawiązać bardzo dobry kontakt ze swoimi odbiorcami, a wewnątrz zespołu panuje niesformalizowana atmosfera. W badanym przypadku można zdecydowanie stwierdzić, że miejsce tworzą ludzie, a ich niesformalizowana komunikacja czy styl działania przekładają się na ogólny odbiór miejsca przez mieszkańców, którzy opisywali jego klimat jako rodzinny, swobodny, magiczny (jest to ważny element, dla którego uczestniczą w działaniach instytucji). Kierowniczka Filii na równi z innymi pracownikami zajmuje się obsługą wydarzeń i gości, każdy jest chętny do pomocy, pracownicy reagują na potrzeby odbiorców – było to widoczne szczególnie podczas badań połączonych z obserwacją uczestniczącą. Pracownicy na bieżąco odkrywają potencjał swoich uczestników i proponują im współpracę. Sami wychodzą z inicjatywami udoskonalania oferty i nowymi pomysłami, które mogą być realizowane w ramach Filii i MAL Studnia. W ocenie

badaczy są to osoby z pasją, które mocno angażują się w swoją pracę i wspólne tworzenie miejsca.

W trakcie przeprowadzonych badań dostrzeżono jednak pewne niepokojące sygnały, które w dłuższej perspektywie mogą negatywnie wpływać na zarządzanie instytucją i realizację oferty. Pracownicy wskazali, że brak narzędzi przepływu informacji i jasnego podziału obowiązków w niektórych sytuacjach utrudnia im pracę (szczególnie w momentach wzmożonej aktywności). Dodatkowo zespół, który charakteryzuje wyjątkowy zapał do pracy i działania na rzecz lokalnej społeczności, często podejmuje inicjatywy spontanicznie – co może prowadzić do narastania się pracy i poczucia nadmiaru działań oraz nowych obowiązków.

Rekomendacje:

- **Wypracowanie wspólnie z pracownikami zasad przepływu informacji i narzędzi komunikacji wewnętrznej.**
- **Określenie priorytetów – długoterminowych i krótkoterminowych – współpracy z mieszkańcami.**

Na wstępie należy podkreślić, że pracownicy są delegowani do konkretnych działań oraz pełnią swoje funkcje zgodnie z ustaloną wcześniej listą obowiązków. Tryb pracy, który został opisany przez zespół w trakcie badań wynika z jednej strony z ogólnego charakteru działania instytucji kultury (w której często trzeba dostosowywać się do rodzaju organizowanego wydarzenia czy potrzeb odbiorców), z drugiej z poczucia odpowiedzialności za instytucję oraz jej odbiorców. Działalność kulturalna jest na tyle specyficzna i często nieprzewidywalna, że warto wspierać się narzędziami, które ułatwiają pracę całego zespołu, pomagają lepiej organizować podejmowane działania. Zdecydowanie nie powinno się tworzyć sztucznych planów czy też ingerować w już nawiązane, niesformalizowane relacje oraz spontaniczne angażowanie się w nowe pomysły. Warto jednak wypracować i wdrożyć narzędzia/ metody, które będą wspierać cały zespół – szczególnie w momentach bardziej intensywnej pracy; zanim ich brak zacznie bezpośrednio wpływać na uczestników i ich opinię na temat instytucji.

Warto podkreślić, że „spontaniczny” tryb pracy w odniesieniu do współpracy z mieszkańcami jest ważnym elementem tworzenia więzi i budowania atmosfery – mieszkańcy mają poczucie wpływu na instytucję, a ich prośby są wysłuchiwanie i wdrażane. Jest to ważny aspekt budowania marki instytucji jako niesformalizowanej i otwartej na odbiorców. Warto jednak wypracować pewne priorytety, ramy współpracy czy też umiejętnie stawiać granice, aby nie dopuścić do sytuacji, że na zespół będą „spadać” kolejne działania, których fizycznie nie będą w stanie zrealizować. Zdecydowanie nie można doprowadzić do sytuacji, w której składane uczestnikom obietnice nie będą dotrzymywane – ostatecznie może ich to zniechęcić do udziału w działaniach Filii.

Aktywność mieszkańców – potencjał i bariery

Przeprowadzone działania badawcze wskazują na kilka ważnych punktów, które mają zdecydowany wpływ na formułę funkcjonowania MAL Studnia. Po pierwsze, obecność w jednym budynku oferty zarówno „domu kultury”, jak i miejsca aktywności lokalnej może wprowadzać pewną dezorientację. Po drugie, działania podejmowane w ramach MAL, zgodnie z jego charakterystyką, realizowane są na innych zasadach niż stała oferta instytucji. Po trzecie, specyfika miejsc aktywności lokalnej wymaga innego podejścia, chociażby do metod organizacji zajęć i ich promocji czy kontaktu z mieszkańcami. Ostatni punkt dotyczy zgłaszanego przez pracowników Filii braku środków finansowych na realizację wszystkich zgłoszonych/ planowanych razem z mieszkańcami działań.

Warto zaznaczyć, że oferta instytucji przeszła dużą transformację w 2017 roku. Mieszkańcy widzą i „czują” te zmiany: „To miejsce odżyło”, „Tu panuje taka fajna atmosfera, że aż się chce przychodzić”. Do oferty wprowadzono również działania, które są realizowane w weekendy (zarówno w sobotę oraz niedzielę – z myślą o pracujących mieszkańcach). Również w trakcie prowadzonych badań zaobserwowano, że w grafiku pojawiają się systematycznie nowe pozycje – szczególnie w ramach działalności MAL Studnia. Oferta jest atrakcyjna, ciekawa, wyjątkowa oraz różnorodna i uwzględnia wszystkie grupy wiekowe. Według najbliższych mieszkańców instytucji jest ona jedynym miejscem w okolicy, w którym mogą spełniać swoje potrzeby kulturalne. Dzięki badaniom pozyskano również istotne informacje na temat potrzeb społeczności lokalnej w odniesieniu do oferty – działań, w których chętnie braliby udział. Określone mocne strony oraz szanse stanowią duży potencjał, który należy wykorzystać.

Rekomendacje:

- **Informowanie mieszkańców, czym jest MAL Studnia (np. na odwrocie kolportowanych ulotek).**
- **Stworzenie (wewnętrznych) zasad współpracy z mieszkańcami w ramach MAL Studnia.**
- **Opracowanie zasad/ standardów korzystania z MAL Studnia.**

W prezentowanym przypadku pomysł utworzenia MAL został zainicjowany przez nową organizatorkę tej instytucji. W odniesieniu do wniosków pozyskanych w trakcie działań badawczych był to bardzo trafny pomysł – respondenci wskazywali na brak takiego miejsca oraz wyrażali potrzebę tego typu inicjatyw na terenie Bielán. Nie można jednak pominąć faktu, że inicjatywa, która nie wyszła bezpośrednio od lokalnej społeczności, potrzebuje dodatkowego czasu na zaistnienie w świadomości mieszkańców oraz odrębnego planu komunikacyjno-promocyjnego. Inne badania przeprowadzone przez Fundację Obserwatorium wskazują, że miejsca aktywności lokalnej, które są współtworzone przez mieszkańców lub powstają z ich inicjatywy, już na

starcie posiadają duży kapitał i potencjał – takich osób nie trzeba mocno przekonywać do angażowania się w działalność MAL czy współtworzenie jego oferty. W przypadku MAL Studnia droga wydaje się bardziej skomplikowana i trudniejsza - wymaga stworzenia odrębnej strategii działań i komunikacji z odbiorcami oraz czasu.

Warto również zwrócić uwagę na opinię aktywnych uczestników, którzy twierdzą, że nie są w stanie dokładnie sprecyzować „na co mogą sobie pozwolić” na terenie instytucji w ramach MAL. Zdecydowanie warto wypracować pewne standardy, aby osoby, które są już obecne w działaniach MAL Studnia, mogły lepiej wykorzystać jego potencjał i mocniej związać się z instytucją.

Rekomendacje:

- Organizowanie wydarzeń integrujących, połączonych z promocją idei MAL.
- Opracowanie wytycznych współpracy z aktywnymi uczestnikami MAL
- Opracowanie odrębnego planu promocji MAL Studnia.
- Organizacja regularnych spotkań dla aktywnych mieszkańców społeczności lokalnej.

Współistnienie MAL Studnia i Filii BOK w jednym budynku stanowi zdecydowanie duży potencjał dla rozwoju obu działalności. Filia ma swoich stałych odbiorców, z którymi pracownicy posiadają bezpośredni i niesformalizowany kontakt – jest to dobra płaszczyzna nawiązywania współpracy w ramach MAL Studnia.

Ważną kwestią jest sposób tworzenia oferty w ramach MAL Studnia. Można odnieść wrażenie, że obecnie pracownicy w całości przejmują inicjatywę oraz odpowiedzialność za całość zadań oraz logistykę. Natomiast MAL działają przede wszystkim we współpracy z mieszkańcami, którzy angażują się w organizację i logistykę działania (przy wsparciu instytucji) oraz zajmują się promocją. Warto jednak podkreślić, że osoby, które angażują się w działalność instytucji, a które nawet wyrażają chęć zorganizowania konkretnych działań w ramach MAL Studnia, uważają, że MAL potrzebuje jeszcze czasu, aby się w tym miejscu zaaklimatyzować. Dlatego też dobrym pomysłem mogą być regularne wydarzenia organizowane dla wszystkich (spotkania sąsiedzkie, wspólne grillowanie, spotkania okazjonalne itd.), podczas których można promować ideę MAL oraz oswajać odbiorców z jego działalnością.

Zarówno odbiorcy oferty Filii, jak i osoby, które w jej działaniach nie uczestniczą, wskazywali na podobne potrzeby, związane z otaczającą ich przestrzenią. Przede wszystkim podkreślano brak dogodnej infrastruktury pieszej: brak chodników, ścieżek rowerowych. Ważnym utrudnieniem w okolicach Filii jest niebezpieczne przejście dla pieszych, które wręcz może ograniczać samodzielne uczestnictwo (przede wszystkim dzieci/ młodzieży) w działaniach instytucji –

dotyczy to również innych rejonów Bielan. Zwracano również uwagę na niezbyt dogodną komunikację publiczną (autobusy kursują rzadko, brak dodatkowych linii – np. z gminy Izabelin).

Powyższe tematy mogą zainteresować dużą grupę mieszkańców, gdyż poruszają kwestie, które dotyczą całej społeczności lokalnej. Chociaż nie są one związane z działalnością kulturalną i nie powinny być sprawami priorytetowymi dla instytucji kultury, mogą być obszarem debat i wspólnych działań w ramach MAL Studnia. Może być ono miejscem, gdzie omawiane są tematy istotne dla całej społeczności – Filia może się angażować w sprawy lokalne (nie tylko kulturalne). Sam zespół instytucji również wskazywał na braki w zakresie okolicznej infrastruktury, twierdząc, że mogą one stanowić przeszkodę dla potencjalnych uczestników w dotarciu do placówki. Dlatego, z jednej strony, działania w kierunku poprawy sytuacji powinny leżeć w interesie Filii, z drugiej, mogą zjednoczyć/ zintegrować lokalną społeczność, tym samym zaangażować ją w działalność instytucji.

Pomysłem, który warto rozważyć, jest organizacja regularnych spotkań dla aktywnych mieszkańców. Mogłyby one mieć charakter roboczy i integracyjny. Byłaby to przestrzeń, w której rozmowa i dyskusja poświęcone byłyby wyłącznie MAL Studnia.

Rekomendacje:

- **Zwiększenie działań promocyjnych szczególnie w rejonach, z których nie odnotowano uczestnictwa mieszkańców.**
- **Organizowanie działań o charakterze integracyjnym i wspólnotowym.**
- **Wykorzystywanie potencjału obecnych „twórców kultury” (grupy teatralne, muzyczne itd.) podczas realizowanych wydarzeń.**
- **Zaangażowanie liderów lokalnych/ aktywnych mieszkańców do pozyskiwania nowych odbiorców.**

Wnioski z działań animacyjnych, warsztatów oraz spacerów etnograficznych wskazują jednoznacznie na potrzebę organizowania wydarzeń integracyjnych, budujących wspólnotę (w mniejszym stopniu podkreślana była potrzeba oferty *stricte* kulturalnej). Uczestnicy warsztatów uważali, że w ofercie powinno być więcej działań rodzinno-wspólnotowo-festynowo-integrujących. Natomiast podczas badań animacyjnych oraz spacerów etnograficznych badani wskazywali przede wszystkim na działania podejmowane wspólnie z innymi oraz na aktywności oparte na współdziałaniu z innymi mieszkańcami.

Ważnym odkryciem jest fakt, że osoby które deklarowały, że nie znają instytucji, wśród zgłaszanych potrzeb wymieniały działania, które pokrywają się z ofertą realizowaną przy ul. Estrady. Można wnioskować, że informacja na temat oferty do nich nie dociera, a stanowią oni grupę

potencjalnych odbiorców. Warto przeanalizować działania informacyjne, aby dotrzeć do tych mieszkańców.

Zgodnie z wynikami badań najbliżsi mieszkańcy Filii, pomimo tego, że obecnie nie uczestniczą aktywnie w jej ofercie, są w stanie w sposób ogólny określić, jakie prowadzi ona działania, czym się zajmuje. Ta grupa osób przyznała również, że uczestniczyła w działaniach Filii (dane z badań nie wskazują jednak, kiedy – przed, czy po wprowadzonych zmianach) i/ lub zna osoby, które z oferty instytucji korzystają. Wniosek ten łączy się bezpośrednio z kolejnym ważnym faktem, który podkreślany był przede wszystkim podczas warsztatów – wszyscy mieszkańcy Wólki Węglowej się znają. W tej sytuacji zdecydowanie należy angażować aktywnych mieszkańców do działań promocyjnych. Mogą oni przyprowadzić do instytucji swoich znajomych. Plan działań, określający metody angażowania nowych odbiorców, można wypracować właśnie z tą grupą, dodatkowo włączając do współpracy liderów lokalnych. Można również wykorzystywać organizowane wydarzenia, podczas których prezentowane będą wyniki pracy grup teatralnych, muzycznych, chóru itd. Jest to zawsze dobry pretekst, aby zaprosić do instytucji „swoich gości”.

Rekomendacje:

- **Angażowanie mieszkańców w pozyskiwanie środków/ wkładu rzeczowego na rzecz realizacji działań MAL Studnia.**
- **Wsparcie edukacyjne dla najbardziej zaangażowanych mieszkańców.**
- **Wspieranie mieszkańców w organizowaniu działań przez nich proponowanych.**
- **Organizowanie praktycznych warsztatów edukacyjnych dla najbardziej aktywnych mieszkańców.**

Pracownicy nie mają problemu z pozyskiwaniem informacji na temat zdolności oraz potencjału kulturowego mieszkańców oraz są w stanie zdiagnozować osoby, które swoim potencjałem mogłyby wesprzeć działalność instytucji. Również w trakcie badań uzyskano cenne informacje na temat zasobów lokalnych społeczności: zainteresowań, hobby, zdolności, które mieszkańcy chętnie zaprezentują lub wykorzystają w celu rozwijania oferty MAL Studnia. W trakcie prowadzenia badań niektóre propozycje mieszkańców zostały już wdrożone, inne są w planach lub czekają na realizację.

Na szczególną uwagę zasługuje projekt, który był inicjatywą oddolną jednego mieszkańca Wólki Węglowej, dotyczący historii tego rejonu. Obecnie w działania zaangażowanych jest około 20 osób oraz 4 wolontariuszy. Projekt ten zintegrował mieszkańców i przy okazji umożliwił pracownikom instytucji lepsze poznanie swoich sąsiadów oraz ich opinii na temat instytucji. Działanie to może obecnie stanowić flagową inicjatywę realizowaną we współpracy z mieszkańcami

i może stać się punktem wyjścia – „projektem trampoliną”, wokół którego będzie można tworzyć dodatkowe działania.

W trakcie realizowanych badań mieszkańcy proponowali inicjatywy, w które z chęcią się zaangażują i wezmą w nich udział. Można jednak odnieść wrażenie, że spodziewają się oni, że organizacją, logistyką i pozyskaniem funduszy zajmą się pracownicy Filii. Tymczasem w MAL to przede wszystkim uczestnicy powinni być odpowiedzialni za realizację działań – przy wsparciu pracowników. Takie podejście odbiorców może być spowodowane małą wiedzą na temat samej idei MAL. Może być również powodowane sytuacją zastaną, w której to właśnie pracownicy w bardzo dużej mierze organizują i realizują zgłaszane pomysły – co nie leży w ich gestii. Pracownicy powinni aktywować mieszkańców do działania, a nie przejmować inicjatywę i odpowiedzialność za całe zadania. Stąd bardzo ważne są działania opisane powyżej, mające na celu integrację (np. spotkania aktywnych mieszkańców) oraz ich edukację na temat idei MAL. Wypracowanie odpowiedniego podłoża do współpracy jest niezbędne, aby wspólnie tworzyć Studnię i kreować jej ofertę.

W ramach działań dla aktywnych mieszkańców można organizować np. praktyczne warsztaty i szkolenia, których tematyka byłaby związana z aktualnymi potrzebami Studni – np. warsztaty ze specjalistą ds. pozyskiwania sponsorów, warsztaty z myślenia projektowego i fundraisingu. Mieszkańcy podnieśliby swoje kompetencje, a pozyskaną wiedzę mogliby wykorzystać na rzecz MAL (np. wspólnie stworzyć ofertę sponsorską i pozyskać brakujący sprzęt, materiały). Może to być również odpowiedź na deklarowane przez pracowników problemy, związane z brakiem środków finansowych na realizację zgłaszanych inicjatyw.

Partnerstwa lokalne

W ramach realizowanych działań zmapowano potencjalnych partnerów instytucji. W tym przypadku, ze względu na specyfikę położenia Filii, uwzględniono zarówno dzielnicę Bielany, jak i wybrane obszary spoza Warszawy. Stworzono bogatą bazę podmiotów, które można by zaangażować do współpracy stałej.

Istotnym działaniem, w ramach którego pozyskano bogaty i ciekawy materiał badawczy, były wywiady z lokalnymi liderami. Umożliwiły one określenie potencjalnych obszarów współpracy – stworzono mocne podwaliny do przyszłej kooperacji. Filia BOK przy ulicy Estrady posiada wiele możliwości nawiązania trwałych partnerstw, które umożliwią jej wzbogacenie oferty, realizowanie działań na większą skalę, dotarcie do nowych grup odbiorców, prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych.

Rekomendacje:

- Zorganizowanie spotkań z przedstawicielami instytucji, które zadeklarowały chęć współpracy.
- Opracowanie planów współpracy oraz wzajemnej promocji z poszczególnymi partnerami.
- Określenie nowych obszarów współpracy i opracowanie planów jej realizacji.
- Stworzenie przestrzeni do nieformalnych spotkań oraz wypracowanie podstawowych zasad funkcjonowania MAL.
- Organizacja regularnych spotkań lokalnych liderów.

Wszystkie osoby, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione, zadeklarowały chęć współpracy. Dlatego też należy zadbać, aby te relacje się umocniły. Spotkania z liderami wydają się w chwili obecnej kluczowe, aby lepiej się poznać, omówić obszary współpracy, ustalić plany wspólnych działań. Najbardziej pilną sprawą jest oferta dla szkoły przy ulicy Arkuszowej 202 (najpóźniej do 17 sierpnia 2018 roku), aby można było rozpocząć współpracę od września 2018 roku.

Rekomenduje się również stworzenie miejsca do nieformalnych spotkań lokalnych liderów i aktywistów. W tych osobach drzemie duży potencjał, który chcą oni „przekazać” Filii BOK. Żeby umożliwić im swobodne rozwijanie pasji i wdrażanie nowych działań, należy udostępnić im przestrzeń w siedzibie instytucji i określić zasady jej funkcjonowania. Zasady te powinno się wypracować wspólnie z liderami oraz mieszkańcami.

Działania badawcze – bieżący monitoring i pozyskiwanie informacji

Zrealizowane badanie było pierwszym kompleksowym działaniem tego typu wykonanym w MAL Studnia i Filii. Warto kontynuować prowadzenie działań diagnostycznych, szczególnie że niektóre z nich nie wymagają dużego nakładu czasu czy środków finansowych - można wykorzystać wypracowane narzędzia. Dodatkowo można wprowadzić pewne modyfikacje do działań organizacyjnych, które również umożliwią pozyskanie nowych informacji na temat odbiorców.

Rekomendacje:

- Modyfikacja formularza zapisów na zajęcia i warsztaty.
- Pozyskiwanie informacji na temat potrzeb uczestników oferty MAL Studnia.
- Prowadzenie badań ankietowych podczas każdego wydarzenia.

- Wykorzystanie ciekawych i atrakcyjnych narzędzi z badań animacyjnych (np. instalacje w przestrzeni).

Warto pozyskiwać dodatkowe informacje, takie jak adres e-mail/ kod pocztowy/ miejsce zamieszkania-dzielnica w ramach prowadzenia zapisów na zajęcia oraz warsztaty. Dodatkowo w siedzibie instytucji można utworzyć „punkt”, gdzie mieszkańcy będą mogli zostawiać propozycje działań, w których chętnie wzięliby udział, oraz swoje dane kontaktowe. Natomiast działania badawcze powtarzane podczas wydarzeń cyklicznych umożliwią śledzenie zmian w grupie odbiorców (czy frekwencja wzrasta lub maleje; czy uczestniczą osoby z nowych lokalizacji czy są to cały czas przedstawiciele tych samych obszarów itd.). Badania realizowane podczas pozostałych wydarzeń umożliwią mapowanie odbiorców i śledzenie frekwencji. Pytania można modyfikować w zależności od zapotrzebowania.

Obszar badań animacyjnych zawiera wiele ciekawych propozycji, które mogą zostać wykorzystane w przestani instytucji kultury. Narzędzia mogą stanowić ciekawy element wystroju, jednocześnie można za ich pomocą zbierać dane na temat odbiorców instytucji.

Opracowanie:

Anna Pietraszko

Zespół badawczy:

Marta Karczewska

Anna Pietraszko

Michał Rauszer

Karolina Walkiewicz

Zuzanna Zaczek

Prowadzenie warsztatów:

Marcin Mitnzer

Michał Rauszer

Karol Wittels

Redakcja i korekta językowa:

Anna Szczęblewska

Warszawa 2018

